

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право»
освітнього ступеня «магістр»
ОПП «Адміністративна та цивільна юстиція»

*Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри публічного
та приватного права
Протокол № 4 від 21 березня 2024 року*

Чернігів 2024

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА. Методичні вказівки до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право» освітнього ступеня «магістр» ОПП «Адміністративна та цивільна юстиція» / Укл.: Кочина О. С. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. 60 с.

Укладач: КОЧИНА ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЇВНА, доцент кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

Відповідальний за випуск: ЛИТВИНЕНКО ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА, завідувачка кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

Рецензент: ШПОМЕР АЛЛА ІВАНІВНА, доцент кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА»	6
1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права»	6
1.2 Структура навчальної дисципліни.....	12
1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права»	13
2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	16
Тема 1. Сучасні проблеми визначення предмету, методу і системи цивільного права.....	16
Тема 2. Наукові концепції щодо цивільних правовідносин та їх суб'єктів	18
Тема 3. Строки у цивільному праві	21
Тема 4. Проблеми поняття та наслідків правочину та представництва	23
Тема 5. Актуальні проблеми права власності	26
Тема 6. Проблематика правового регулювання речових прав на чуже майно	28
Тема 7. Актуальні проблеми особистих немайнових та майнових прав...	29
Тема 8. Сучасні проблеми права інтелектуальної власності	32
Тема 9. Проблемні питання зобов'язань та зобов'язального права, забезпечення його виконання.....	34
Тема 10. Наукові концепції виникнення, зміни та припинення цивільного договору, його порівняльно-правовий аспект	36
Тема 11. Особливості цивільно-правової відповідальності.....	39
Тема 12. Проблеми правового регулювання недоговірних зобов'язань ...	44
Тема 13. Теоретичні проблеми спадкового права.....	47
Тема 14. Господарське право та господарські відносини: сучасна проблематика	49
Тема 15. Суб'єкти господарських правовідносин: проблеми вдосконалення правового становища з врахуванням особливостей правового статусу, характеру та видів діяльності тощо	51
Тема 16. Організаційно-правові підвалини створення та функціонування суб'єктів господарювання	53
Тема 17. Ключові аспекти правового забезпечення господарських зобов'язань, в т.ч. господарських договорів.....	54
Тема 18. Проблемні аспекти відповідальності у сфері господарювання ..	57

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Проблеми цивільного та господарського права» надає здобувачам знання про сучасну цивілістичну науку та наукові дослідження, уміння, що створюють необхідне методологічне й організаційне підґрунтя для здійснення фахової науково-дослідної роботи, її презентації науковій спільноті, комерціалізації наукових результатів. Знання методології, теорії, техніки, методів та організації науково-дослідної діяльності допоможе здобувачам легко долучатися до професійної діяльності, втілювати наукові знання у практичну площину, сприятиме розвитку раціонального і творчого мислення.

Предметом вивчення дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права» є: проблемні питання цивільного та господарського права, зокрема, загальні положення цивільного та господарського права, суб'єктний склад; основні положення вчення про особисті немайнові права, речове право; особливості правового регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною, творчою діяльністю; проблеми зобов'язального та спадкового права; проблеми застосовування норм права, які регулюють відносини у сфері господарської діяльності.

Метою навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права» є поглиблене вивчення основних правових інститутів цивільного та господарського права, встановлення проблематики відповідних правовідносин, вироблення навичок опрацювання нормативного матеріалу, вирішення правових проблем на науково-практичному рівні.

Навчальна дисципліна «Проблеми цивільного та господарського права» відноситься до вибіркового компоненту ОПП «Адміністративна та цивільна юстиція», в результаті вивчення якої у здобувачів будуть сформовані:

1) загальні компетентності:

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1);

здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК3);

здатність до адаптації та дії в новій ситуації (ЗК4);

здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК6);

2) професійні компетентності:

здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції (СК5);

здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності (СК9);

здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування (СК10);

здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією (СК13).

Семінарські заняття проводяться з основних тем розглянутих на

лекційних заняттях.

Самостійна та індивідуальна робота планується як форма навчання, що має на меті розширення та дослідження питань винесених на розгляд на лекційних заняттях, а також опрацювання питань, які не були висвітлені на лекційних та семінарських заняттях.

Освітня програма «Адміністративна та цивільна юстиція» передбачає наступні програмні результати навчання, що визначають нормативний зміст підготовки:

проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження (РН 3);

здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки (РН 4);

дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання(РН 7);

генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг (РН 9).

Дане навчально-методичне видання підготовлено з метою надання можливості здобувачам вищої освіти ґрунтовно та послідовно готуватися до семінарських занять з навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права», користуючись тим списком літератури та нормативно-правових актів, який рекомендований до кожної теми семінарського заняття. На основі аналізу рекомендованих джерел здобувачі вищої освіти повинні навчитися формулювати і обґрунтовувати висновки не тільки теоретичного, а й практичного характеру.

Підготовка до семінарського заняття згідно плану, аналіз питань для самостійного вивчення, написання есе та рефератів по темі, перевірка знань, надаючи відповіді на контрольні питання, а також вирішення практичних задач надасть можливість викладачу визначити рівень засвоєння матеріалу студентами.

У методичних вказівках запропоновано також і критерії оцінювання студентів, складенні відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» та з урахуванням обсягу годин і структури навчальної дисципліни.

1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА»

1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права»

Змістовий модуль 1. Проблематика та доктрина в цивільному праві

Тема 1. Сучасні проблеми визначення предмету, методу і системи цивільного права

Проблеми визначення цивільного права як приватного права. Критерії відмежування приватного права від публічного права. Наявність у цивільному праві публічних елементів. Монізм та дуалізм в приватному праві.

Проблеми визначення цивільного права як самостійної галузі права, відмежування його від інших галузей права. Предмет і метод правового регулювання при визначенні самостійної галузі права. Цивільні правовідносини. Неоднорідність предмета та методу цивільного права.

Новітні підходи у визначенні принципів та функцій цивільного права. Система сучасного цивільного права. Проблеми відмежування цивільного права від інших галузей права на сучасному етапі. Основні правові системи сучасності.

Поняття та види джерел цивільного права України: окремі проблеми. Кодифікації цивільного законодавства України на сучасному етапі. Гармонізація, уніфікація та конвергенція цивільного законодавства. Судова практика та судові прецеденти як джерела цивільного права України. Звичай як джерела цивільного права. Акти цивільного законодавства і договір.

Тема 2. Наукові концепції щодо цивільних правовідносин та їх суб'єктів

Сучасні наукові концепції щодо цивільних правовідносин. Окремі питання правового регулювання участі суб'єктів у правовідносинах.

Поняття фізичної особи. Правосуб'єктність фізичної особи. Конструкції правоздатності фізичної особи: статистична, динамічна, універсальна, спеціальна. Співвідношення правоздатності та суб'єктивних прав фізичних осіб. Цивільна дієздатність фізичних осіб, зміст та її види. Витоки розбіжностей стосовно найменування та змісту цивільної дієздатності. Проблема індивідуалізації фізичної особи.

Фізична особа-підприємець. Право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності. Банкрутство фізичної особи-підприємця. Розвиток поняття юридичної особи.

Юридична особа у римському праві. Теорії юридичної особи: фікції, реального майна, інтересу, реальності юридичної особи, колективу, держави. Недоліки визначення юридичної особи у ЦК. Ознаки юридичної особи, розроблені теорією цивільного права. Юридичні особи публічного і приватного права. Проблеми визначення організаційно-правових форм ЦК, правовий статус юридичних осіб приватного права. Юридична особа і суб'єкт господарювання.

Порядок створення та правовий статус юридичних осіб публічного права. Колізії норм ЦК і ГК стосовно юридичних осіб.

Тема 3. Строки у цивільному праві

Поняття та правова природа строків у цивільному праві. Дослідження наслідків їх закінчення з урахуванням диференціації права на позов у матеріальному та процесуальному розумінні.

Особливості правового регулювання строків та термінів у цивільному праві.

Проблемні питання визначення та обчислення строків у цивільному праві. Проблемні питання застосування позовної давності в цивільному праві.

Тема 4. Проблеми поняття та наслідків правочину та представництва

Гносеологія поняття та ознак правочинів. Проблеми класифікації правочинів і її пересікання з класифікацією зобов'язань.

Особливість правочинів у віртуальному просторі. Тлумачення правочину. Правова природа недійсного правочину. Правові відмінності нікчемних та оспорюваних правочинів. Цивільно-правові наслідки недійсності правочину.

Поняття та види представництва в цивільному праві. Представництво прав та інтересів юридичної особи: проблемні питання. Розмежування дій представника від дій інших осіб у цивільному праві.

Змістовий модуль 2. Проблемні аспекти права власності, майнових та немайнових прав, права інтелектуальної власності

Тема 5. Актуальні проблеми права власності

Основні тенденції сучасного розвитку правових категорій інституту права власності. Елементи права власності (правомочності власника): володіння, користування і розпорядження майном.

Форми та види власності в Україні: порівняльна характеристика чинного законодавства. Особливості придбання (виникнення) і припинення власності.

Момент виникнення права власності у набувача майна за договором. Ризик випадкової загибелі речі. Проблема видів і форм права власності, визначених у ЦК і ГК. Проблема визначення права власності юридичної особи: приватна чи колективна. Проблема визначення права власності українського народу, державної власності, управління такою власністю. Спільна власність.

Захист права власності, прогібіторний, негаторний, віндикативний позови.

Тема 6. Проблематика правового регулювання речових прав на чуже майно

Визначення земельного сервітуту та його відмінності від оренди земельної ділянки. Правові проблеми здійснення права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та права забудови земельної ділянки (суперфіцій). Науково-практичні проблеми захисту права власності.

Тема 7. Актуальні проблеми особистих немайнових та майнових прав

Місце проблеми особистих немайнових прав у цивілістиці. Роль забезпечення прав людини. Історія розвитку особистих прав і свобод людини. Закріплення прав і свобод людини в Конституції України 1996 р. Розробка механізму цивільно-правового регулювання особистих немайнових відносин.

Особисті немайнові права фізичної особи у Цивільному кодексі України 2003 р. Проблема взаємозв'язку цивільного права та особистих немайнових відносин, галузевої належності особистих немайнових прав. Проблема регулювання особистих немайнових відносин. Проблеми правового регулювання особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи, і особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, у ЦК. Захист особистих немайнових прав, відшкодування моральної шкоди.

Тема 8. Сучасні проблеми права інтелектуальної власності

Проблеми визначення предмету, системи і методу охорони прав інтелектуальної власності.

Поняття та види інтелектуальної діяльності. Поняття та види права інтелектуальної власності. Загальні положення законодавства України про інтелектуальну власність. Проблеми охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Особливості особистих немайнових та майнових прав авторів. Проблеми реєстрації права інтелектуальної власності.

Патент, строк дії патенту України на винахід (корисну модель) та промисловий зразок. Наукове відкриття як об'єкт права інтелектуальної власності.

Змістовий модуль 3. Теоретичні та практичні проблеми зобов'язального прав. Спадкове право

Тема 9. Проблемні питання зобов'язань та зобов'язального права, забезпечення його виконання

Поняття та види зобов'язань. Розвиток поняття зобов'язання від відповідальності до боргу, від особистого відшкодування до перенесення відшкодування на майно.

Проблема виконання зобов'язання «в натурі» і заміни його грошовою компенсацією. Умови виконання зобов'язання. Господарські зобов'язання.

Межі та умови виконання зобов'язань. Множинність. Виконання зобов'язання особисто боржником, третьою особою. Забезпечення виконання зобов'язання.

Поняття та правова природа забезпечувальних зобов'язань, їх акцесорний характер. Проблеми визначення неустойки, штрафу, пені. Види неустойки. Поручка, гарантія, застава, завдаток, притримання. Інші способи забезпечення виконання зобов'язання. Наслідки невиконання або неналежного виконання зобов'язання.

Тема 10. Наукові концепції виникнення, зміни та припинення цивільного договору, його порівняльно-правовий аспект

Зобов'язання з договору. Багатоаспектність поняття «договір». Проблеми волевиявлення, свободи волевиявлення, співвідношення між волею і волевиявленням, «вольова теорія», «теорія виявлення», «теорія довіри», «теорія обороту». Значення помилки особи.

Межі свободи договору, обмеження свободи в укладанні договору монополістами, державними підприємствами, публічність. Свобода змісту договору, обмеження такої свободи: не може бути договору, зміст якого суперечить закону, суспільним інтересам, суспільному порядку тощо. Моральний аспект договірних зобов'язань, добра совість.

Визначення істотних умов договору, класифікація умов договору, визнання договору неукладеним, недійсним, нікчемним.

Тема 11. Особливості цивільно-правової відповідальності

Цивільна відповідальність: поняття, межі, функції, принципи. Теоретичні конструкції цивільно-правової відповідальності. Поняття шкоди, повного відшкодування збитків, проблеми компенсації майнової та моральної шкоди. Проблемні питання грошових зобов'язань та правові наслідки їх порушення.

Відповідальність за шкоду, відповідальність без шкоди. Теорія справедливості. Причинний зв'язок. Вчення про вину. Презумпція вини. Вина юридичної особи.

Звільнення від цивільно-правової відповідальності. Страхування цивільно-правової відповідальності.

Тема 12. Проблеми правового регулювання недоговірних зобов'язань

Проблеми визначення недоговірного зобов'язання. Структура недоговірного зобов'язання, об'єкт, суб'єкт, зміст. Склад правопорушення (делікту). Проблеми правопорушення, шкоди, причинного зв'язку, вини. Відповідальність без вини, обмеження відповідальності, відповідальність за шкоду, завдану законними діями. Особливості відшкодування шкоди за окремі види деліктних порушень. Відповідальність за дії інших осіб. Джерело підвищеної безпеки. Особливості зобов'язань, що виникають з пошкодження здоров'я, спричинення смерті.

Тема 13. Теоретичні проблеми спадкового права

Розвиток спадкового права. Універсальність і сингулярність. Співвідношення особистого і суспільного. Поняття спадщини, спадкової маси. Момент відкриття спадщини. Спадкові відносини, особливості суб'єктного складу спадкових відносин. Відносини після відкриття спадщини і після прийняття спадщини. Заповіт, свобода заповіту. Спадкування за законом.

Прийняття спадщини. Правила прийняття спадщини. Місце та строки для прийняття спадщини. Право на відмову від прийняття спадщини. Право на відмову від прийняття спадщини на користь іншої особи. Правові наслідки

відмови від прийняття спадщини. Перехід права на прийняття спадщини. Відумерлість спадщини. Поділ спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини. Пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців. Охорона спадкового майна. Управління спадщиною.

Свідоцтво про право на спадщину. Правила видачі свідоцтва про право на спадщину. Підстави видачі свідоцтва про право на спадщину. Державна реєстрація права на спадщину. Види свідоцтва про право на спадщину. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. Визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину. Поняття спадкового договору. Сторони у спадковому договорі. Форма та зміст спадкового договору. Посвідчення та державна реєстрація спадкових договорів. Особливості спадкового договору з участю подружжя. Забезпечення виконання спадкового договору. Розірвання спадкового договору

Змістовий модуль 4. Актуальні проблеми господарського права

Тема 14. Господарське право та господарські відносини: сучасна проблематика

Проблемні аспекти поняття та ознак господарської діяльності. Проблеми правового режиму та базових засад здійснення господарської діяльності. Господарські правовідносини: поняття, види та проблеми. Актуальні проблеми правового статусу суб'єктного складу господарських правовідносин, господарської діяльності та господарського права, а також учасників відносин у сфері господарювання. Проблеми державної економічної політики, господарського прогнозування та господарського планування. Проблеми державного господарського регулювання державного господарського нагляду (контролю). Управління господарською діяльністю органами місцевого самоврядування: напрямки, реформи та актуальні проблеми.

Тема 15. Суб'єкти господарських правовідносин: проблеми вдосконалення правового становища з врахуванням особливостей правового статусу, характеру та видів діяльності тощо

Поняття та ознаки суб'єктів господарського права – учасників відносин в сфері господарювання. Види суб'єктів господарського права. Поняття, ознаки, види суб'єктів господарювання. Фіктивна діяльність суб'єкта господарювання. Загальні та спеціальні умови створення суб'єктів господарювання. Загальна характеристика установчих документів суб'єктів господарювання. Статут та засновницький договір як установчі документи суб'єктів господарювання. Модельний статут. Засоби індивідуалізації суб'єктів підприємницької діяльності.

Тема 16. Організаційно-правові підвалини створення та функціонування суб'єктів господарювання

Поняття та види суб'єктів господарювання. Утворення господарських організацій та обмеження прав на їх заснування. Питання державної реєстрації

юридичних осіб та фізичних осіб як суб'єктів підприємницької діяльності. Новели законодавчого врегулювання державної реєстрації суб'єктів господарювання. Поняття засновника, учасника підприємства та кінцевого бенефіціарного власника (контролера). Зміст та порядок прийняття установчих документів господарських організацій. Питання управління господарською організацією та види органів управління. Обов'язки суб'єктів господарювання та правові основи державного контролю за їх виконанням. Захист прав суб'єктів господарювання та способи їх захисту. Припинення господарської організації, припинення підприємницької діяльності фізичної особи.

Тема 17. Ключові аспекти правового забезпечення господарських зобов'язань, в т.ч. господарських договорів

Господарські зобов'язання: загальні проблеми. Проблемні аспекти виникнення, виконання, підтвердження виконання, забезпечення, припинення, розірвання та недійсності господарських зобов'язань. Господарський договір: загальні проблемні аспекти. Проблемні питання укладення, виконання, зміни, розірвання та припинення господарського договору. Проблемні сторони окремих видів господарських договорів.

Тема 18. Проблемні аспекти відповідальності у сфері господарювання

Поняття та підстави господарсько-правової відповідальності. Питання визначення меж господарсько-правової відповідальності. Досудовий та судовий порядок реалізації господарсько-правової відповідальності. Особливості складу збитків у сфері господарювання. Поняття та порядок застосування штрафних санкцій у сфері господарювання. Поняття та порядок застосування оперативно-господарських санкцій у сфері господарювання. Поняття та порядок застосування адміністративно-господарських санкцій у сфері господарювання. Поняття форс-мажорних обставин у сфері господарювання та правові наслідки їх наступу. Питання відмежування форс-мажорних обставин від обставин, які ускладнюють виконання договірних зобов'язань.

1.2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
			Лек.	Сем.	С.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Проблематика та доктрина в цивільному праві					
1	Сучасні проблеми визначення предмету, методу і системи цивільного права	10	2	2	6
2	Наукові концепції щодо цивільних правовідносин та їх суб'єктів	8	2	2	4
3	Строки у цивільному праві	6			6
4	Проблеми поняття та наслідків правочину та представництва	6			6
Разом за змістовим модулем 1		30	4	4	22
Змістовий модуль 2. Проблемні аспекти права власності, майнових та немайнових прав, права інтелектуальної власності					
5	Актуальні проблеми права власності	10	2	2	6
6	Проблематика правового регулювання речових прав на чуже майно	6			6
7	Актуальні проблеми особистих немайнових та майнових прав	8	2	2	4
8	Сучасні проблеми права інтелектуальної власності	6			6
Разом за змістовим модулем 2		30	4	4	22
Змістовий модуль 3. Теоретичні та практичні проблеми зобов'язального прав. Спадкове право					
9	Проблемні питання зобов'язань та зобов'язального права, забезпечення його виконання	8	2	2	4
10	Наукові концепції виникнення, зміни та припинення цивільного договору, його порівняльно-правовий аспект	4			4
11	Особливості цивільно-правової відповідальності	4			4
12	Проблеми правового регулювання недоговірних зобов'язань	6			6
13	Теоретичні проблеми спадкового права	8	2	2	4
Разом за змістовим модулем 3		30	4	4	22
Змістовий модуль 4. Актуальні проблеми господарського права					
14	Господарське право та господарські відносини: сучасна проблематика	8	2	2	4
15	Суб'єкти господарських	4			4

	правовідносин: проблеми вдосконалення правового становища з врахуванням особливостей правового статусу, характеру та видів діяльності тощо				
16	Організаційно-правові підвалини створення та функціонування суб'єктів господарювання	6	2		4
17	Ключові аспекти правового забезпечення господарських зобов'язань, в т.ч. господарських договорів	6			6
18	Проблемні аспекти відповідальності у сфері господарювання	6			6
	Разом за змістовим модулем 4	30	4	2	24
	Усього годин за дисципліну	120	16	14	90

1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Проблеми цивільного та господарського права»

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із здобувачами вищої освіти під час лекцій, семінарських занять та консультацій, опитувань їх під час захисту індивідуальних робіт, тестування, додаткове опитування здобувачів вищої освіти із питань, що виносяться на самостійне опрацювання.

Після завершення вивчення змістових модулів наприкінці семестру проводиться контрольна робота. Варіанти завдань до контрольної роботи знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Бали, які набрані здобувачем вищої освіти під час поточного контролю, дораховуються до модульних оцінок.

Підсумковий контроль включає модульний та семестровий контроль. Модульний контроль проводиться у вигляді письмової відповіді.

Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться в останній атестаційний тиждень семестру (сесію) шляхом зваженого додавання результатів модульного контролю та постановки підсумкової оцінки до екзаменаційної відомості.

Пояснення видів робіт та вимоги до їх оцінювання:

Робота на семінарському занятті

Усне опитування - включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, відповідей інших студентів, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), відповіді на контрольні питання з теми семінарського заняття.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як:

правильність відповідей на питання, повнота і конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка і аргументованість викладу думок, культура мови.

Вирішення практичних ситуаційних завдань проводиться письмово на кожному занятті. Викладач викликає декілька студентів та пропонує їм для вирішення задачі, які студент повинен вирішити самостійно в письмовому вигляді з необхідною аргументацією на посилання на законодавство. Для цього необхідно всебічно вивчити викладену в задачі ситуацію, дати їй правову оцінку і на підставі відповідних нормативних актів, грамотного тлумачення правових норм, що підлягають застосуванню, сформулювати правильне і обґрунтоване рішення.

Оцінюючи вирішення задачі, викладач керується такими критеріями: повнота та послідовність відповіді, правильність нормативного та наукового обґрунтування.

Письмове опитування на семінарському занятті проводиться на початку заняття (10-15 хвилин). Викликаються декілька студентів, які повинні дати відповіді на запитання, запропоновані викладачем на його розсуд. Це можуть бути питання як теми даного семінарського заняття, так і з попередніх тем. Метою проведення письмового опитування є перевірка студентів до семінарського заняття та вміння змістовно і коротко викласти окремі питання теми.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями як правильність, повнота, чіткість, лаконічність відповіді, логіка і аргументованість викладення думок.

Вирішення тестових завдань проводиться на початку семінарського заняття (10-15 хвилин). Викладачем також викликаються 5-6 студентів, які повинні дати відповіді на тестові запитання запропоновані викладачем.

Письмова робота за результатами модульного контролю

Відповідно до програми навчальної дисципліни викладач проводить письмову роботу за результатами вивчення кожного змістового модуля. Кожна письмова робота може включати теоретичні питання, тестові та практичні завдання. Питання письмової роботи охоплюють всі теми відповідного змістового модуля.

Індивідуальна робота здобувача вищої освіти

Індивідуальна робота полягає в написанні реферату, підготовці есе та, відповідно, здійсненні реферування літератури. Реферат та есе готується з обов'язковим розглядом дискусійного питання з викладенням власної точки зору на дану проблему. Теми робіт, запропоновані у методичних вказівках для самостійної роботи, студенти обирають самостійно.

Реферування наукової літератури полягає у тому, що викладачем пропонується студентам наукова література (монографія, наукова періодика тощо) і студенти самостійно їх опрацьовують та представляють короткий звіт у вигляді невеликого реферату (4-7 сторінок) про свої враження від прочитаного.

Підсумкова контрольна робота

Підсумкова контрольна робота проводиться одна в навчальний рік за

результатами вивчення всіх змістових модулів.

Вона включає у себе теоретичні питання, тестові завдання і ситуаційну задачу. До завдань контрольної роботи можуть бути включені питання з тем, вивчення яких не виносились на семінарські заняття, а також питання, які передбачені навчальним планом для індивідуальної та самостійної роботи.

Про проведення підсумкової роботи студенти попереджаються не менше ніж за тиждень. З переліком тем, питання з яких будуть включені до завдань контрольної роботи, студенти також ознайомлюються завчасно.

Після перевірки контрольної роботи та оголошення її результатів студентам надається можливість ознайомитись із власними роботами та завданнями для них, і, за необхідності, оспорити результати контрольної роботи.

2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Сучасні проблеми визначення предмету, методу і системи цивільного права

Питання для самостійного опрацювання

1. Предмет науки цивільного права.
2. Методологія цивільного (приватного) права.
3. Значення науки цивільного права.
4. Актуальні проблеми та завдання науки цивільного права.
5. Цивільне право та цивільне законодавство. Співвідношення позитивного цивільного права та природного цивільного права. Співвідношення загального і спеціального законодавства.
6. Аналогія закону і аналогія права.
7. Лібералізація українського вчення про тлумачення норм права: доктрина «добудови» права.
8. Звичай як регулятор цивільних відносин.

Теми індивідуальних робіт

1. Сучасний стан та перспективи розвитку науки цивільного права.
2. Загальна характеристика цивільного і торгівельного права зарубіжних країн.
3. Співвідношення цивільного права з іншими галузями права.
4. Принцип свободи договору.
5. Принцип добросовісності, справедливості та розумності в цивільному праві.
6. Правове значення судової практики та роз'яснень вищих судових інстанцій. Рішення Європейського суду з прав людини у системі джерел цивільного права України.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст.35.
2. Актуальні питання адаптації цивільного законодавства України до права ЄС : навч.-метод. практикум / Є. Харитонов, О. Сафончик, І. Давидова ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 42 с.
3. Басай О.В. Принцип судового захисту цивільних прав та інтересів. *Європейські перспективи*. 2013. № 4. С.130-135.
4. Гончарова А.В. Цивільне право України: навч. посіб. / А.В. Гончарова, Т.А. Кобзева. Суми: СумДУ, 2015. 168 с.
5. Кочина О.С., Болдирева В.М. Вплив воєнного стану на цивільні правовідносини. *Нове українське право*. Вип. 2. 2022. С. 53-58.
6. Оновлення Цивільного кодексу України: формування підходів: колективна монографія / О.І. Виговський, Н.Ю. Голубева, С.Д. Гринько та ін.; за

ред. проф. Довгерта А.С. і проф. Харитонова Є.О. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 674 с.

7. Проблеми цивільного та сімейного права: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Є. О. Харитонов, О. М. Калітенко, Д. О. Колодін та ін. Одеса : Фенікс, 2020. 129 с.

8. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія / за заг. ред. Н.С. Кузнецової. 2-ге вид., доп. і перероб. Одеса: Гельветика, 2022. 908 с.

9. Сібільов М. Предмет приватного (цивільного) права. *Право України*. 2014. № 6. С.66-74.

10. Сучасні проблеми цивільного права та процесу: навч. посіб. С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків: Право, 2017. 808 с.

11. Сучасні проблеми цивільного права та процесу: навч. посібник / за ред. Ю. М. Жорнокуя, Л. В. Красицької. Харків: Право, 2017. 808 с.

12. Українське цивільне право: [навч. посіб.] / За ред. Ю.О. Заїки. [3-тє вид. перероб. та допов.]. К.: Центр учб. літ-ри, 2014. 358 с.

13. Харитонов Є. О., Харитонова О. І. Оновлення (кодифікації і рекодифікації) цивільного законодавства України: досвід, проблеми та перспективи: монографія. Одеса: Фенікс, 2020. 462 с.

14. Харитонов Є.О. Категорії «приватне право», «цивільне право України» та «цивільне законодавство України»: до проблеми співвідношення. *Наукові праці Національного університету «ОЮА»*. 2012. С.157-169.

15. Харитонов Є.О. Цивільне право України / Є. О. Харитонов, О.І. Харитонова, О.В. Старцев. Вид. 3-тє, переробл. і допов. К.: Істина, 2011. 808 с.

16. Харитонов Є.О., Харитонова О.І. Рекодифікації цивільного законодавства в контексті інтеграції України у правовий простір ЄС. *Часопис цивілістики*. 2019. Вип. 34. С. 6–10.

17. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.

18. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О. В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.

19. Цивільне право України. Загальна частина: [підруч.] / [Бірюков І. А., Заїка Ю.О., Бичкова С.С. та ін.]; за ред. І.А. Бірюкова, Ю.О. Заїки. К.: Правова єдність, 2014. 510 с.

20. Цивільне право України: [навч. посіб.] / За ред. В.П. Мироненко, І.С. Тімуш. К., 2014. 432 с.

21. Цивільне право України: [підруч.] / [Губарєв С.В., Лов'як О.О., Мироненко В.П. та ін.]. К., 2015. 236 с.

22. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / за заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х.: Право, 2011. Т.1. 597 с.

23. Цивільний кодекс України. Станом на 01 січня 2023 р.: наук.-практ. коментар / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. Харитонova Є.О., канд. юрид. наук, доц. Калітенко О.М. Київ: Норма права, 2023. 1424 с.

24. Цивільний Кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 1: Загальні положення. Особи / за ред. І.В. Спасибо-Фатеєвої. Харків: ЕКУС, 2020. 928 с.

25. Штанько А. Захисна функція цивільного права. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3(41). С.39-45.

Тема 2. Наукові концепції щодо цивільних правовідносин та їх суб'єктів

Питання для самостійного опрацювання

1. Місце проживання фізичної особи.
2. Безвісна відсутність. Визнання особи померлою.
3. Опіка та піклування.
4. Сутність та призначення конструкції юридичної особи.
5. Проблеми місця господарських товариств у системі юридичних осіб.
6. Правова природа дії щодо внесення майна до статутного фонду.
7. Правова природа рішення юридичної особи.
8. Відповідальність юридичної особи (проблема вини).

Теми індивідуальних робіт

1. Поняття «суб'єкт права» та «суб'єкт правовідносин»: питання розмежування.
2. Перспективи визнання нових суб'єктів цивільних правовідносин.
3. Громадські організації як суб'єкти цивільного права.
4. Деліктоздатність малолітніх і неповнолітніх фізичних осіб за цивільним законодавством України та зарубіжних країн.
5. Встановлення опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою.
6. Проблеми поновлення правового статусу особи, яка була визнана безвісно відсутньою або оголошена померлою та з'явилась.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст.35.
2. Цивільний процесуальний кодекс: Закон України від 18.03.2004 року № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № № 40-42. Ст.492.
3. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. №№ 50-51. Ст.384.
4. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 5 липня 2012 року № 5073-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 25. Ст.252.

5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 року № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 31-32. Ст.263.

6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018, № 13, ст.69.

7. Правила державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджені Наказом Міністерства юстиції України 18.10.2000 року № 52/5 (у ред. наказу Мін. юстиції України 24.12.2010 року № 3307/5). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00>.

8. Адаховська Н.С. Аналіз деяких аспектів встановлення опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 19. С.83-87.

9. Андрюшкова О.А. Поняття та підстави обмеження цивільної дієздатності фізичної особи за законодавством України та зарубіжних країн. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди*. 2012. Вип. 12. С.195-201.

10. Бобко В.Г. Захист права власності фізичних осіб, визнаних безвісно відсутніми або оголошених померлими. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 5. С.82-84.

11. Бойченко Г.М., Шум С.С. Правові та процесуальні аспекти визнання особи недієздатною. *Форум права*. 2011. № 1. С.94-99.

12. Бутков І.М. Щодо визначення поняття «правовий статус фізичної особи - підприємця». *Форум права*. 2013. № 3. С.70-76.

13. Волкова Н.В. Щодо визначення підстав обмеження цивільної дієздатності фізичної особи при розгляді справ у цивільному судочинстві. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 18. С.91-94.

14. Гончарова А.В. Цивільне право України: навч. посіб. / А.В. Гончарова, Т.А. Кобзева. Суми: СумДУ, 2015. 168 с.

15. Гринько С.Д. Деліктоздатність неповнолітніх фізичних осіб за цивільним законодавством України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аналіз. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 19. С.158-165.

16. Дашковська О.О. Юридична особа як суб'єкт правовідносин: загальнотеоретичний підхід. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3-2. С.21-24.

17. Доманська М. Підстави зміни правового статусу фізичної особи у справах про обмеження дієздатності фізичної особи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. Вип. 94. С.62-64.

18. Дорошенко Л. Стан та перспективи розвитку законодавства про ліквідацію юридичної особи. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С.64-68.

19. Дякович М.М., Юркевич Ю.М. Індивідуалізація юридичних осіб та їх об'єднань у нотаріальній практиці. *Адвокат*. 2012. № 8(43). С.18-23.

20. Жеков Д.В. До питання про підстави ліквідації юридичної особи та її класифікація. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. № 28. Том 1. С.121-124.
21. Жеков Д.В. Поняття юридичної особи та її ознаки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 4. Том 1. С.125-128.
22. Жигалкін І. До визначення правового статусу керівника юридичної особи як її органу і як працівника. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 4(79). С.105-113.
23. Жорнокуй Ю.М. Проблемні питання застосування конструкції «юридична особа публічного права». *Право та інновації*. 2016. № 4(16). С.41-48.
24. Зеліско А. Підприємницькі юридичні особи приватного права: термінологічний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 4. С.19-24.
25. Зеліско А.В. Зміст правосуб'єктності підприємницьких юридичних осіб приватного права. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 4. С.19-24.
26. Зозуляк О.І. Правові форми реалізації цивільної правосуб'єктності юридичних осіб: поняття, особливості, види. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2012. № 3(11). С.41-50.
27. Зубар В.М. Співвідношення понять «юридична особа публічного права» та «юридична особа приватного права». *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 41. С.30-33.
28. Коверзнев М., Коверзнева Г. Правовий аспект реорганізації юридичних осіб. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С.29-31.
29. Коструба А. В. Держава в системі суб'єктів цивільного права України / А. В. Коструба. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 4. - С. 67-77
30. Корчак Т.В. Цивільно-правові наслідки оголошення фізичної особи померлою за законодавством України: дисертація. Харків. 2017. 178с.
31. Кочин В. Правова сутність юридичної особи. *Юридична Україна*. 2013. № 5. С.43-48.
32. Мамчур М.І. Порядок визнання фізичної особи безвісті відсутньою або оголошення померлою // *Теоретичні та практичні проблеми застосування норм цивільного, трудового та господарського права в сучасних умовах : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 23 листопада 2018 р.) : у 2 ч. – Ч. 2. Погляди молодих науковців*. Дніпро: Вид. Біла К.О., 2018. С. 42-44
33. Миронюк С.А. Особливості визначення цивільної правоздатності та дієздатності юридичних осіб. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 4. С.172-179.
34. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. І. 752 С.
35. Прилуцький Р.Б. Основні теорії юридичної особи та їх вплив на розвиток організаційних форм суб'єктів господарювання. *Юридична наука*. 2013. № 3. С.35-49.

36. Проблеми цивільного та сімейного права: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Є. О. Харитонов, О. М. Калітенко, Д. О. Колодін та ін. Одеса : Фенікс, 2020. 129 с.
37. Січко Д.С., Ісмаїлова У.Ш. Окремі проблеми поновлення правового статусу особи, яка була визнана безвісно відсутньою або оголошена померлою та з'явилась. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 28. Том 1. С.128-131.
38. Сучасні проблеми цивільного права та процесу: навч. посібник / за ред. Ю. М. Жорнокуя, Л. В. Красицької. Харків: Право, 2017. 808 с.
39. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.
40. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.
41. Цивільне право України: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / кол. авт.; за ред. проф. Є.О. Харитонова, І.В. Давидової. Одеса : Видавничий дім "Гельветика", 2021. 388 с.
42. Цивільний кодекс України. Станом на 01 січня 2023 р.: наук.-практ. коментар / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. Харитонова Є.О., канд. юрид. наук, доц. Калітенко О.М. Київ: Норма права, 2023. 1424 с.
43. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 1 : Загальні положення. Особи / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 928 с.
44. Шевчишин О. Правосуб'єктність неповнолітніх осіб як передумова дійсності правочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 74-79.

Тема 3. Строки у цивільному праві

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття та правова природа строків у цивільному праві.
2. Види цивільно-правових строків та термінів.
3. Поняття, значення, види і межі дії строків позовної давності.
4. Початок перебігу, зупинення і перерив строків позовної давності.
5. Поновлення строків позовної давності. Наслідки спливу строків позовної давності.

Теми індивідуальних робіт

1. Наслідки спливу строків позовної давності.
2. Строки і терміни у цивільно-правових договорах.
3. Класифікація строків і термінів в цивільному праві.
4. Позовна давність в умовах воєнного стану.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст.35.
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-XII // *Відомості Верховної Ради ВВР*. 1991. № 30. Ст.379.
3. Алфьорова Т.М. Деякі питання класифікації строків у цивільному праві. *Форум права*. 2015. № 5. С.5-9.
4. Гужва А.М. Про деякі аспекти погашувальної давності у цивільному праві. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2014. Вип. 17. С.97-100.
5. Гуйван П.Д. Загальна характеристика строків у цивільно-правовому зобов'язанні. Наукові праці НУ «Одеська юридична академія». 2021. Том. 28. С. 44-50.
6. Гуйван П.Д. Позовна давність: монографія. Х.: Право, 2012. 448 с.
7. Гуйван П.Д. Про судове застосування позовної давності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 4. С.19-23.
8. Гуйван П.Д. Теоретичні питання строків у приватному праві: монографія. Харків: Право, 2014. 645 с.
9. Гуйван П.Д. Юридичне значення строків у договірних зобов'язаннях. *Часопис цивілісти-ки*. 2022. Вип. 44. С. 19-24.
10. Карнаух Б.П. Позовна давність у практиці Європейського суду з прав людини. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 134. С.24-36.
11. Крат В.І. Застосування позовної давності у сфері недійсності правочинів: аналіз судової практики. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 134. С.15-23.
12. Луць В.В. Строки і терміни у цивільному праві: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2013. 320 с.
13. Маковій В.П. Набувальна давність у цивільному праві: теорія та практика: монографія. Одеса: ОДУВС, 2014. 232 с.
14. Маковій В.П. Правовий час у цивільному праві й цивільному процесі України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 2. Том 1. С.75-78.
15. Маріц Д.О. Загальна характеристика строків (термінів) та їх класифікація. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 33. С.87-92.
16. Маріц Д.О. Преклюзивні строки в цивільному праві. *Держава та регіони. Серія право*. 2013. № 3(41). С.67-71.
17. Маріц Д.О. Строки і терміни у договорах про реалізацію майна: монографія. К.: Дакор, 2013. 204 с.
18. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 с.
19. Панченко С.С. Невизначений строк дії договору та його вплив на цивільно-правові зобов'язання. *Університетські наукові записки*. 2016. № 57. С. 130-140.
20. Панченко С.С. Правова природа строку в цивільному праві. *Університетські наукові записки*. 2015. № 55. С.87-97.

21. Панченко С.С. Строк дії договору і строк виконання договірною зобов'язання у цивільному праві: питання взаємозв'язку й розмежування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Випуск 6. Том 1. С.107-110.

22. Петренко К.Р. Строки давності за українським законодавством: особливості та класифікація. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 35. Частина I. Том 2. С.7-10.

23. Позовна давність: коментар судової практики / під. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Цивілістична платформа, 2016. 148 с.

24. Романюк В.А. Проблеми правового регулювання підстав зупинення перебігу строку позовної давності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 47. Том 1. С.159-162.

25. Сергієнко Н.А. Захист прав та інтересів майнового поручителя при впливі позовної давності за основним зобов'язанням. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 20. С.115-119.

26. Токар Н.В. Поновлення строків позовної давності у цивільному праві України. *Право і безпека*. 2006. № 5'1. С.135-138.

27. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.

28. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О. В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.

29. Цивільне право України: підруч. / Губарєв С.В., Лов'як О.О., Мироненко В.П. та ін. К., 2015. 236 с.

30. Цивільне право України: підручник. Загальна частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р. Б. Шишки. К. : Вид-во «Ліра», 2015. 760 с.

Тема 4. Проблеми поняття та наслідків правочину та представництва

Питання для самостійного опрацювання

1. Гносеологія поняття та ознаки правочину.
2. Проблеми класифікації правочинів та її співвідношення з класифікацією зобов'язань.
3. Форма правочину та правові наслідки її недодержання.
4. Недійсність правочину: поняття, ознаки.
5. Правова природа недійсного правочину.
6. Нікчемні та оспорювані правочини.
7. Підстави визнання нікчемного правочину дійсним (конвалідації правочину).
8. Загальні та особливі правові наслідки недійсності правочинів.
9. Поняття та види представництва в цивільному праві.
10. Представництво прав та інтересів юридичної особи: проблемні питання.
11. Розмежування дій представника від дій інших осіб у цивільному праві.

Теми індивідуальних робіт

1. Електронні правочини.
2. Реституція у цивільному праві.
3. Мовчання як вираження волі сторони до вчинення правочину: окремі практичні аспекти.
4. Порядок визнання правочинів недійсними.
5. Множинність у представництві.
6. Порівняльний аналіз представництва та посередництва в цивільному праві.
7. Законне представництво в цивільному праві.
8. Представництво з перевищенням повноважень: правові наслідки.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст.35.
2. Аналіз окремих питань судової практики, що виникають при застосуванні судами рекомендаційних роз'яснень, викладених у постанові Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 2009 року № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними». *Часопис цивільного та кримінального судочинства*. 2017. № 4(37). С.64-115.
3. Практика розгляду судами цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Узагальнення Верховного Суду України від 24.11.2008 року [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003700-08>.
4. Балабан Д.В., Заборовський В.В., Співвідношення довіреності і договору доручення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 43. Том 1. С.93-96.
5. Бахаєва А.С. Юридична природа недійсного правочину. *Право і безпека*. 2015. № 4(59). С.115-120.
6. Бернада Є.В. Наслідки нікчемності правочинів у структурі способів захисту цивільних прав. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 5 том 1. С.75-80.
7. Галабурда Н.А. Особливості змісту поняття представництва у цивільному праві України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2012. Вип. 3. С.21-27.
8. Гелецька І.О. Представництво без повноважень. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Том 1. С.155-159.
9. Гуйван П.Д. Зміст та часові чинники охоронних вимог про незаконність правочинів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 6 том 1. С.20-25.
10. Дмитренко Л.Д. Сутність та ознаки представництва: сучасний стан нормативно-правового регулювання та проблемні аспекти: [монографія]. Львів: Світ, 2015. 439 с.
11. Єременко К.О. Правові наслідки порушення вимог щодо нотаріальної форми правочину. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 4. С. 83-86.

12. Єременко К.О. Правові наслідки порушення вимог щодо простої письмової форми правочину. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3-2. С.123-125.
13. Єременко К.О. Розвиток засад правового регулювання форм правочинів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 31 частина II. С.191-194.
14. Коструба А.В. правові механізми поновлення прав суб'єктів дефектних правочинів. *Право України*. 2014. № 9. С.171 – 178.
15. Міщенко М.В. Вчинення правочинів неповнолітніми особами без згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальника. *Право та інновації*. 2015. № 4(12). С.176-182.
16. Міщенко М.В. Згода батьків та дозвіл органів опіки і піклування як обов'язкові правові підстави вчинення правочинів малолітніми та неповнолітніми особами. *Право та інновації*. 2015. № 3(11). С.162-166.
17. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 с.
18. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 с.
19. Пастернак В.М. Дотримання форми правочину як умова його дійсності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 16 том 2. С.15-17.
20. Пастернак В.М. Форма правочину – невід'ємна частина його дійсності. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С.215-218.
21. Письменна О.П. Представництво та довіреність за цивільних правом країн континентальної системи права. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 5. С.117-120.
22. Погребняк О. С. До питання про конвалідацію нікчемних правочинів // *Наше право*. 2015. № 3. С. 140-144.
23. Світлична Г.О. Законне представництво у цивільному судочинстві. *Вісник Верховного Суду України*. 2013. № 10(158). С.34-41.
24. Серая А. Поняття і правова природа довіреності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С.53-57.
25. Таш'ян Р. Правова природа повернення одержаного за недійсним правочином: історичний аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С.49-53.
26. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.
27. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О. В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.
28. Цивільне право України: підруч. / Губарєв С.В., Лов'як О.О., Мироненко В.П. та ін. К., 2015. 236 с.

29. Цивільне право України: підручник. Загальна частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р. Б. Шишки. К. : Вид-во «Ліра», 2015. 760 с.
30. Цуриков М.О. Державна реєстрація як особливість деяких правочинів з нерухомістю. *Форум права*. 2010. № 1. С.389-395.
31. Цюра В. Генеза дослідження інституту представництва у зарубіжній правовій доктрині. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2016. № 8. С.129-132.
32. Цюра В. Законне представництво як підстава виникнення цивільних правовідносин. *Національний юридический журнал: теорія и практика*, 2018. (1-1). С. 113–117.
33. Штанько А. Визнання правочину недійсним у системі способів судового захисту майнових цивільних прав та інтересів. *Науковий часопис Національної академії прокуратори України*. 2015. № 2. С.119-128.
34. Ясечко С.В. Генеза поняття «правочин» у цивільному праві. *Університетські наукові записки*. 2014. № 4(52). С.80-87.

Тема 5. Актуальні проблеми права власності

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття та ознаки речового права.
2. Види та система речових прав.
3. Проблематика захисту права власності.
4. Загальна характеристика та види права спільної власності.
5. Право спільної часткової власності.
6. Право спільної сумісної власності.
7. Речово-правові способи захисту права власності.
8. Зобов'язально-правові та інші способи захисту права власності.
9. Визнання необґрунтованими активів та їх витребування.

Теми індивідуальних робіт

1. Еволюція речового права України.
2. Сучасні тенденції правового регулювання права власності.
3. Довірча власність: новели правового регулювання.
4. Права володіння, користування і розпорядження власністю за цивільним законодавством.
5. Право власності Українського народу.
6. Правові наслідки незаконного володіння чужим майном.
7. Віндикаційний та негаторний позови як способи захисту права власності.
8. Судовий захист права власності.
9. Способи захисту права комунальної власності.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.Ст.141.

2. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст.35.
3. Сімейний кодекс: Закон України від 10.01.2002 року № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № № 21-22. Ст.135.
4. Антонюк О. Зміст принципу непорушності права власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С.5-9.
5. Борсук Н.Я. Охорона комунальної власності: проблеми законодавства та практика правозастосування. *Право і суспільство*. 2017. № 6-2. С.68-73.
6. Гуліда О.М. Способи захисту права власності: поняття та класифікація. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 2. Том 1. С.168-173.
7. Кириченко Ю.В. Право приватної власності за Конституціями України та європейських держав. *Право і суспільство*. 2013. № 3. С.27-34.
8. Кісель В.Й. Трансформація концепцій про сутність права власності. *Форум права*. 2015. № 1. С.135-140.
9. Коваль О. Виникнення права власності на житло. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3(74). С.259-264.
10. Лисенко І.В. Щодо підстав набуття права приватної власності на житло. *Право та управління*. 2011. № 1. С.247-251.
11. Мірошніченко О.А. Право власності в розумінні Європейського суду з прав людини (загальна характеристика). *Форум права*. 2013. № 2. С.371-374.
12. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 С.
13. Несинова С.В. Правовий інститут права власності в контексті Європейського Суду з прав людини. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 3. С.38-41.
14. Остапенко В.В. Право власності у рішеннях Конституційного Суду України. *Форум права*. 2016. № 3. С.186-193.
15. Пацурківський Ю. Правовий режим власності: поняття та зміст. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2013. № 6. С.3-9.
16. Пацурківський Ю.П. Основні підходи до визначення поняття та природи власності в цивільних правовідносинах. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2013. Вип. 682. С.59-64.
17. Пацурківський Ю.П. Припинення права власності як форма його реалізації. *Форум права*. 2013. № 3. С.453-459.
18. Перестюк І.М. Захист прав громадян на приватну власність: аналіз діяльності вищих органів публічної влади в Україні. *Вісник НАДУ при Президентіві України*. 2016. № 1. С.94-102.
19. Петровський П. Проблеми та перспективи розвитку соціального інституту приватної власності в Україні. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 3(52). Ч.1. С.91-97.
20. Самбір М. Судовий захист прав та інтересів під час первинного набуття права власності на землю. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. Вип. 86. С.77-81.

21. Сорока О.О. Проблеми регулювання форм права власності в Україні. *Право і суспільство*. 2015. № 4 частина 3. С.111-115.
22. Сурай Д. Підстави та способи набуття права власності: розмежування та взаємозв'язок. *Юридичний вісник*. 2013. № 2. С.109-113.
23. Харитонов Є., Харитонova О. Проблемні питання набуття та припинення права власності за цивільним законодавством України. *Право України*. 2011. № 5. С.60-68.
24. Харитонов Є.О. Цивільне право України / Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, О.В. Старцев. Вид. 3-тє, переробл. і допов. К.: Істина, 2011. 808 с.
25. Харченко Г.Г. Право власності: окремі проблеми теорії та практики. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 2(19). С.1-6.
26. Харченко О.С. Підстави припинення права власності: монографія. К.: Вид-во Європейського ун-ту. 2009. 174 с.
27. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонova, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.
28. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О. В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.
29. Цивільно-правовий захист права власності : навч.-метод. посіб. для здобув. освітньо-наук. програми «Д-р філософії», спец. «Приватне право і підприємництво» / за ред.: Є. О. Харитонova, К. Г. Некіт ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 53 с.
30. Шала Л.В. Виникнення і розвиток інституту приватної власності в Стародавньому Римі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2008. № 3. С.1-9.
31. Шала Л.В. Теорії походження права власності. *Університетські наукові записки*. 2009. № 4. С.106-111.

Тема 6. Проблематика правового регулювання речових прав на чуже майно

Питання для самостійного опрацювання

1. Загальна характеристика речових прав на чуже майно.
2. Право володіння чужим майном.
3. Право обмеженого користування чужим майном (сервітут).
4. Особистий сервітут та підстави його припинення.
5. Право користування чужою земельною ділянкою для с/г потреб (емфітевзис).
6. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).

Теми індивідуальних робіт

1. Речові права на чуже майно в римському праві.
2. Підстави виникнення прав на чуже майно.

3. Підстави та наслідки припинення речових прав на чуже майно.
4. Суперфіцій та емфітевзис: спільні та відмінні риси.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст.35.
2. Гнатів О.Б. Практична роль емфітевзису в сучасній цивілістиці. Актуальні проблеми правознавства. 2016. Вип. 1. С. 100-104.
3. Гудима М.М. Актуальні проблеми переходу речових прав на чужі речі в доктрині цивільного права. *Право і суспільство*. 2020. № 1. С. 146-151.
4. Ігнатенко І.В. Правова охорона водних ресурсів при здійсненні містобудівної діяльності. *Публічне право*. 2016. № 3. С. 233-240.
5. Ільків Н.В. Суперфіцій як альтернативний спосіб набуття права на забудову земельної ділянки. *Науковий вісник ЛьвДУВС (серія юридична)*. № 2 2010. С. 33-36.
6. Іщенко Я. П. Використання земель на умовах емфітевзису: правовий та обліковий аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 3. С. 103-114.
7. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 с.
8. Остапчук С.М. Сільськогосподарське землекористування в Україні: аналіз тенденцій розвитку та облікове відображення в умовах можливого запровадження ринку прав оренди. *Облік і фінанси*. 2016. № 4 (74). С. 46-59.
9. Сліпченко О. І. Емфітевзис за римським приватним правом. *Часопис цивілістики*. 2015. №18. С. 204-210.
10. Сліпченко О. І. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2016. 196 с
11. Харченко Г. Основи речового права в Цивільному кодексі України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 57-61.
12. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.
13. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О. В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.
14. Цивільне право України: підруч. / Губарев С.В., Лов'як О.О., Мироненко В.П. та ін. К., 2015. 236 с.
15. Цивільне право України: підручник. Загальна частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р. Б. Шишки. К. : Вид-во «Ліра», 2015. 760 с.
16. Шахназарян К. Е. Питання проблеми систематизації прав на чужі речі за законодавством України. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 24. С. 27-30.

Тема 7. Актуальні проблеми особистих немайнових та майнових прав

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття і класифікація особистих немайнових прав.
2. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи.
3. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.
4. Цивільно-правова охорона особистих немайнових прав.
5. Способи захисту особистих немайнових прав.

Теми індивідуальних робіт

1. Загальні положення про захист персональних даних у сучасному законодавстві.
2. Проблеми регулювання сурогатного материнства в Україні.
3. Права, що забезпечують індивідуалізацію фізичних осіб.
4. Поняття та захист честі, гідності та ділової репутації в цивільному праві.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст.35.
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 року № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст.650.
3. Правила державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджені Наказом Міністерства юстиції України 18.10.2000 року № 52/5 (у ред. наказу Мін. юстиції України 24.12.2010 року № 3307/5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>.
4. Бермічева О.В. Індивідуальність людини і право на індивідуальність особистості. *Вісник Академії адвокатури України*. 2011. № 3(22). С.11-20.
5. Гора М.А. Класифікація особистих немайнових прав фізичних осіб. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 7. С.78-81.
6. Гора М.А. Поняття та ознаки особистих немайнових прав фізичних осіб. *Правова держава*. 2014. № 17. С.61-66.
7. Кохановська О. Поняття та види особистих немайнових прав у цивільному праві України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 84. С.7-10.
8. Кочина О.С., Лугина Є.Ю. Судовий захист цивільних прав та охоронюваних законом інтересів в Україні. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 6.
9. Кочина О. С. Поняття та юридична природа моральної шкоди у цивільному праві України. Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 62. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2013. С. 231-237.
10. Кочина О. С. Проблеми презумпції моральної шкоди в цивільному праві України. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 1. С. 179-182.

11. Кулініч О.О. Доктринальні підходи до визначення природи та змісту права фізичної особи на власне зображення. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С.221-225.
12. Майданик Л.Р. Деякі аспекти оборотоздатності особистих немайнових благ фізичних осіб за цивільним законодавством України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 28. Том 1. С.141-143.
13. Мартюк А.С. Право на інформацію як особисте немайнове право фізичних осіб. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 3. С.98-100.
14. Матвійчук А.О. Особисте немайнове право на сприятливе навколишнє природне середовище: межі здійснення, підстави обмеження та колізії. *Юридична наука*. 2013. № 5. С.7-13.
15. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 с.
16. Науменко К.С. Самозахист як одна із форм цивільно-правового захисту особистих немайнових прав фізичної особи, що забезпечують її соціальне буття. *Наше право*. 2014. № 8. С.179-183.
17. Попов Ю.В., Федонюк К.Р. Захист честі, гідності, ділової репутації фізичної особи. *Юридична наука*. 2012. № 2. С.27-31.
18. Пунда О.О. Питання класифікації особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 28. Том 1. С.147-152.
19. Сліпченко С.О. Місце об'єктів особистих немайнових правовідносин у системі об'єктів цивільного права. *Право і суспільство*. 2013. № 6-2. С.92-97.
20. Сліпченко С.О. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, як різновид виключних прав. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2012. № 4. С.96-104.
21. Сліпченко С.О. Щодо абсолютності права на ім'я фізичної особи. *Юрист України*. 2012. № 1-2(18-19). С.41-45.
22. Софіюк Т.О. Механізм цивільно-правового захисту права фізичної особи на ознайомлення з особистими паперами, переданими до фонду бібліотек або архівів. *Судова апеляція*. 2016. № 2(43). С.68-74.
23. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): моногр. / відп. ред. Я.М. Шевченко. К.: КНТ, 2008. 626 с.
24. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитоновна, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.
25. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.
26. Цивільне право України: підруч. / Губарєв С.В., Лов'як О.О., Мироненко В.П. та ін. К., 2015. 236 с.
27. Цивільне право України: підручник. Загальна частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р. Б. Шишки. К. : Вид-во «Ліра», 2015. 760 с.

28. Юркевич Ю. М., Дутко А. О. та ін. Особисті немайнові права особи : навч. посібник / за ред. А. О. Дутко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 444 с.

Тема 8. Сучасні проблеми права інтелектуальної власності

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття творчої діяльності та її значення у соціально-економічному розвитку держави.
2. Поняття права інтелектуальної власності та становлення системи правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності.
3. Система права інтелектуальної власності.
4. Основні інститути права інтелектуальної власності (фактологічна, реєстраційна система та фактична монополія).
5. Виникнення та розвиток теорій походження права інтелектуальної власності.
6. Співвідношення права власності та права інтелектуальної власності: спільні риси та відмінні ознаки.
7. Суб'єкти права інтелектуальної власності.
8. Об'єкти права інтелектуальної власності.
9. Доктринальні підходи щодо визначення змісту права інтелектуальної власності.
10. Особисті немайнові права та майнові права на об'єкти права інтелектуальної власності.

Теми індивідуальних робіт

1. Проблеми правового регулювання штучного інтелекту.
2. Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта авторського права.
3. Проблеми колективного управління майновими авторськими і суміжними правами.
4. Розвиток патентного права в Україні та світі.
5. Комерційні найменування: історичний аспект виникнення і розвитку поняття.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, прийнята 9 вересня 1886 року, ратифікована Законом України від 31 травня 1995 року № 189/95-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.
2. Всесвітньої конвенції про авторське право від 06 вересня 1952 року, набула чинності для України 17 січня 1994 року. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
3. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, прийнята 26 жовтня 1961 року, ратифікована Законом України від 20 вересня 2001 року № 2730-III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

4. Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин від 02 грудня 1961 р., ратифікована Законом України від 02 червня 1995 року № 209/95-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
5. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року, набула чинності для України 25 грудня 1991 року. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
6. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року, № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Цивільний кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 року, № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 35.
8. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64.
9. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. С. 32.
10. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. С. 36.
11. Авторське право і суміжні права в Європі: монографія / Ю.М. Капіца, С.К. Ступак, О.В. Жувака. К. : Логос, 2012. 696 с.
12. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / За заг ред канд. юрид. наук, доц. НестерцовоїСобакарь О.В. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 140 с.
13. Вахонєва Т. Поняття права інтелектуальної власності та його складові. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2015. № 6. С. 24-32.
14. Верба І.І. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник/ І.І.Верба, В.О.Коваль; за ред. С.В. Чікін. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: НТУУ «КПІ», 2013. 262 с.
15. Гелеверя Є. М. Еволюційні передумови розвитку та сучасний стан системи інтелектуальної власності в Україні. Глобал. та нац. проблеми економіки. 2018. № 21. С. 142-147.
16. Коноваленко В. Як побудувати в країні інтелектуальний капіталізм. Інтелект. власність в Україні. 2019. № 10. С. 34-38.
17. Котенко М. В. Ціннісно-правові аспекти розуміння інтелектуальної власності як основа моніторингу її правового забезпечення. Альм. права. Прав. моніторинг і прав. експертиза: питання теорії та практики. 2019. Вип. 10. С. 319-324.
18. Лі А. Перспективи створення і функціонування ринку прав інтелектуальної власності в Україні. Інтелект. власність в Україні. 2019. № 9. С. 43-55.
19. Огляд практики Верховного Суду у спорах щодо захисту прав інтелектуальної власності (окремі питання). Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень 2019 року – березень 2021 року. URL:

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/intel_vlasnist_27_05_2021.pdf

20. Право інтелектуальної власності: Підручник. Вид. 2, змін. і доп. / О. П. Світличний. К.: НУБіП України, 2016. 355 с.

21. Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність : підручник для студентів неюридичних факультетів / В. О. Семків, Р. С. Шандра. Львів: Галицький друкар, 2015. 280 с.

22. Сенюта В. Визначення інтелектуальної власності: деякі теоретичні зауваження. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 6. С. 52-54.

23. Харитоновна О. І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності (концептуальні засади) : монографія. О. : Фенікс, 2011. 346 с.

24. Ястремська О. О. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / О. О. Ястремська. Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 124 с.

Тема 9. Проблемні питання зобов'язань та зобов'язального права, забезпечення його виконання

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття зобов'язального права.
2. Поняття та види зобов'язань.
3. Підстави виникнення зобов'язань.
4. Суб'єкти зобов'язань.
5. Поняття і загальні умови виконання зобов'язання.
6. Суб'єкти виконання зобов'язання.
7. Предмет виконання зобов'язання.
8. Спосіб, строк (термін) та місце виконання зобов'язання.
9. Підтвердження виконання зобов'язання.
10. Загальна характеристика видів забезпечення виконання зобов'язання.

Теми індивідуальних робіт

1. Зобов'язання в римському приватному праві.
2. Субсидіарні зобов'язання в цивільному праві.
3. Принципи сучасного зобов'язального права України.
4. Сторони цивільно-правових зобов'язань.
5. Особливості виконання зобов'язань з надання послуг.
6. Непойменовані способи забезпечення виконання зобов'язань.
7. Спірні питання застосування деяких видів засобів забезпечення виконання зобов'язань.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст.35.
2. Братель О.Г. Цивільне право України / О.Г. Братель, С.А. Пилипенко. К.: Вид. О.С. Ліпкан, 2010. 256 с.

3. Голубєва Н.Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання: монографія. О.: Фенікс, 2013. 642 С.
4. Голубєва Н.Ю. Ознаки зобов'язальних правовідносин. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. № 10. С.128-134.
5. Голубєва Н.Ю. Співвідношення зобов'язальних та речових правовідносин. *Часопис цивілістики*. 2015. № 19. С.13-18.
6. Голубєва Н.Ю., Харитонов Є.О. Зобов'язальне право України: Підручник. К.: Істина, 2011. 848 с.
7. Гринько С.Д. Поняття та предмет зобов'язань за римським приватним правом. Університетські наукові записки. 2010. № 3(35). С.38-51.
8. Гриценко Г. Зобов'язання з обов'язковою множинністю осіб, та зобов'язання, в яких вона неможлива. Юридична Україна. 2013. № 6. С.60-64.
9. Завальна Ж.В. Використання логіко-лінгвістичного методу щодо визначення сутності поняття «зобов'язання». Публічне право. 2013. № 1. С.264-269.
10. Завальна Ж.В. Щодо питання про юридичну природу зобов'язання. Часопис Київського університету права. 2012. № 2. С.147-150.
11. Карабань Я.А. Поняття зобов'язання за цивільним правом України. Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. 2013. Том 18. Вип. 1(18). С.22-29.
12. Мартюк А.С. Загальна характеристика інституту регресних зобов'язань у цивільному праві. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6-1. Том 1. С.178-180.
13. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 С.
14. Пленюк М.Д. Цивільно-правовий договір як підстава виникнення зобов'язань: нотатки до наукової дискусії. *Приватне право і підприємництво*. 2016. Вип. 15. С.102-107.
15. Пономарьова Т. Особливості визначення моменту виникнення договірних зобов'язань у цивільному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С.40-43.
16. Пушай В.І. До питання про способи заміни осіб у зобов'язаннях. Часопис Київського університету права. 2013. № 3. С.180-183.
17. Пушай В.І. Проблемні аспекти здійснення заміни осіб у зобов'язаннях. Форум права. 2013. № 3. С.502-506.
18. Самбір О.Є. Суброгація та регрес: до питання про співвідношення понять. Університетські наукові записки. 2013. № 1(45). С.140-147.
19. Самбір О.Є. Суброгація та цесія: до питання про співвідношення понять. Університетські наукові записки. 2013. № 3(47). С.197-203.
20. Сампара Н.М. Про класифікацію субсидіарних цивільно-правових зобов'язань. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С.40-44.

21. Свистун Л.Я. Суб'єкти зобов'язань за законодавством України. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С.205-212.
22. Слома В.М. Елементи цивільно-правового зобов'язання. Актуальні проблеми правознавства. 2017. Вип. 2(10). С.79-82.
23. Слома В.М. Поняття зобов'язання у цивільному праві. *Юридичний вісник*. 2016. № 1(38). С.123-128.
24. Слома В.М. Поняття та види зобов'язань з множинністю осіб у цивільному праві. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С.149-151.
25. Слома В.М. Суб'єкти цивільно-правових зобов'язань. *Юридичний вісник*. 2016. № 3(40). С.113-117.
26. Тедорадзе М. Підстави виникнення недоговірних зобов'язань за законодавством України. *Митна справа*. 2014. № 5(95). С.104-108.
27. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.
28. Цивільне право України. Загальна частина: [підруч.] / [Бірюков І.А., Заїка Ю.О., Бичкова С.С. та ін.]; за ред. І.А. Бірюкова, Ю.О. Заїки. К.: Правова єдність, 2014. 510 с.
29. Цивільне право України: [навч. посіб.] / За ред. В.П. Мироненко, І.С. Тімуш. К., 2014. 432 с.
30. Цивільний Кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 1: Загальні положення. Особи / за ред. І.В. Спасибо-Фатеевої. Харків: ЕКУС, 2020. 928 с.
31. Чанишева А.Р. Основні організаційні зобов'язання. *Право і суспільство*. 2017. № 1. С.82-87.

Тема 10. Наукові концепції виникнення, зміни та припинення цивільного договору, його порівняльно-правовий аспект

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття договорів в цивільному праві України та зарубіжних країн.
2. Проблема класифікації договорів.
3. Проблемні питання укладення, виконання, зміни та розірвання договору.
4. Зміст договору. Істотні, звичайні та випадкові умови договору.
5. Оферта та акцепт у цивільному праві зарубіжних країн.
6. Умови дійсності договору в зарубіжних цивільно-правових системах.
7. Проблемні питання визнання договору неукладеним.

Теми індивідуальних робіт

1. Сучасний стан розвитку договірної права України.
2. Принципи договірної права України.
3. Попередній та публічний договори у цивільному праві.
4. Посередницькі договори.

5. Змішані договори.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст.35.
1. Алексашина Ю. Види цивільно-правових договорів як регуляторів цивільних правовідносин. *Юридична Україна*. 2012. № 12. С.68-74.
2. Алексєєв І.С. Поняття та функції цивільно-правового договору. *Форум права*. 2010. № 2. С.7-10.
3. Бахрієва З.Р. До проблеми правового регулювання припинення цивільних договорів. *Юридична наука*. 2011. № 2. С.50-54.
4. Біленко М. Загальні положення про договір як цивілістичну конструкцію. *Юридична Україна*. 2014. № 8. С.35-40.
5. Вавженчук С.Я. Деякі теоретико-практичні питання класифікації цивільно-правових договорів. *Адвокат*. 2009. № 10(109). С.12-15.
6. Гудима М.М. До питання про поняття предмета цивільного договору. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 23. Том 1. С.182-186.
7. Денисюк В. Акцепт як стадія укладення цивільно-правового договору. *Актуальні проблеми держави та права*. 2011. Вип. 61. С.575-583.
8. Денисюк В.В. Порядок укладення цивільно-правового договору. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 64. С.305-312.
9. Договір як універсальна правова конструкція: монографія / А.П. Гетьман, В.І. Борисова, О.П. Євсєєв та ін.; за ред.. А.П. Гетьмана, В.І. Борисової. Х.: Право, 2012. 432 с.
10. Ільченко Г. Співвідношення понять «цивільний договір» та «господарський договір». *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С.20-23.
11. Кізлова О.С. Використання дефініції «договірні зобов'язання» у сучасному законодавстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2013. № 6-1. С.30-33.
12. Кісель В. Вплив класичних теорій договору на сучасне розуміння сутності цивільно-правового договору. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 10. С.41-45.
13. Кравець О.М. До питання про поняття «розірвання цивільно-правового договору». *Право і безпека*. 2010. № 2(34). С.210-214.
14. Круглова О.О. Ціна як істотна умова цивільно-правових договорів. *Форум права*. 2011. № 2. С.468-471.
15. Луць В. До питання про сутність і зміст цивільно-правового договору. *Приватне право*. 2013. № 1. С.118-128.
16. Луць В. Інститут договору в цивільному праві України (до 10-ї річниці чинності ЦК України). *Приватне право*. 2013. № 2. С.118-128.
17. Луць В.В., Великанова М.М. Договори в цивільному праві України: навч. посіб. / В.В. Луць, М.М.. Великанова. К.: Юрінком Інтер, 2016. 264 с.

18. Мельниченко Р.В. «Свобода договору» в динаміці цивільних договірних правовідносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 32. Том 2. С.49-53.
19. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. I. 752 с.
20. Немченко С.С. Принцип свободи договору - головний принцип договірних відносин у цивільному праві. *Проблеми цивільного та господарського права*. 2014. № 3. С.101-103.
21. Панченко С.С. Строк як істотна умова цивільно-правового договору. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 4. С.92-94.
22. Полішко Н.Л. Особливості укладання договорів на торгах, аукціонах, конкурсах. *Юридична наука*. 2011. № 4-5. С.24-30.
23. Пономарьова Т. Деякі аспекти укладання договору з порушенням письмової форми. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 2. С.29-32.
24. Пономарьова Т. Окремі аспекти правової природи недійсних та неукладених договорів. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С.44-47.
25. Родоман Т.О. Оферта і акцепт як самостійні елементи в процесі укладення договору: від теорії до судової практики. *Судова апеляція*. 2016. № 3(44). С.92-100.
26. Родоман Т.О. Проблема визначення поняття зміни умов договору в цивільному законодавстві України. *Судова апеляція*. 2014. № 3(36). С.112-118.
27. Романюк Я. Невизначеність умов договору як підстава для його тлумачення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С.36-41.
28. Самчук-Колодяжна З.Ф. Особливості застосування публічного цивільно-правового договору. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 9-1. С.131-133.
29. Сібільов М. Цивільно-правовий договір як регулятор суспільних відносин. *Право України*. 2014. № 2. С.34-44.
30. Сідей О.В. Аналіз поняття «договір» у цивільному праві України. *Європейські перспективи*. 2014. № 1. С.113-115.
31. Турчак І.О. Підстави припинення цивільно-правового договору. *Науково-інформаційний вісник: Право*. 2012. № 5. С.166-172.
32. Цивільне право України : посібник для аудиторного і самостійного вивчення курсу / кол. авт. ; за ред. проф. Є.О. Харитонова, доц. І.В. Давидової, доц. К.Г. Некіт. Одеса : Фенікс, 2016. 570 с.
33. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. К.: Юрінком Інтер, 2017. 976с.
34. Цивільне право України: підруч. / Губарев С.В., Лов'як О.О., Мироненко В.П. та ін. К., 2015. 236 с.
35. Цивільне право України: підручник. Загальна частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р. Б. Шишки. К. : Вид-во «Ліра», 2015. 760 с.
36. Шишка Р.Б. Характеристика договорів. *Юридичний вісник*. 2013. № 4(29). С.121-127.

37. Яворська О. Договори приєднання: проблеми правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 10. С.93-96.

38. Яримович У.В. Форма і порядок укладення договору в праві ЄС і в праві України: порівняльний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 42. С.103-108.

Тема 11. Особливості цивільно-правової відповідальності

Питання для самостійного опрацювання

1. Правові наслідки порушення зобов'язань. Теоретичні конструкції цивільно-правової відповідальності.
2. Збитки та неустойка як основні форми цивільно-правової відповідальності.
3. Проблемні питання звільнення від цивільно-правової відповідальності.
4. Деліктні зобов'язання.
5. Елементи *corpus delikti civile*.
6. Проблемні питання відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.
7. Проблемні питання відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду.

Теми індивідуальних робіт

1. Проблеми відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на захист.
2. Проблемні питання відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою.
3. Особливості відшкодування шкоди, завданої фізичними особами з частковою або неповною цивільною дієздатністю, недієздатними, з вадами психічного чи фізичного стану та особами з обмеженою цивільною дієздатністю.
4. Особливості відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.
5. Особливості відшкодування ядерної шкоди.
6. Проблемні питання відшкодування шкоди, завданої фізичній особі каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.
7. Проблеми відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
2. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 року № 39/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 12. Ст. 81.

3. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції: Закон України від 19.05.2011 року № 3390-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 47. Ст. 531.
4. Про загальну безпечність нехарчової продукції: Закон України від 02.12.2010 року № 2736-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 22. Ст. 145.
5. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.01.2001 року № 2245-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 15. Ст. 73.
6. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 року № 1961-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 1. Ст. 1.
7. Про поведження з радіоактивними відходами: Закон України від 30.06.1995 року № 255/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 27. Ст. 198.
8. Про приєднання України до Віденської конвенції про цивільну відповідальність за ядерну шкоду: Закон України від 12.07.1996 року № 334/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 44. Ст. 222.
9. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення: Закон України від 13.12.2001 року № 2893-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 14. Ст. 96.
10. Бондаренко М.О. Право громадян на відшкодування шкоди, завданої внаслідок дефекту в продукції. *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України*. 2014. Вип. 1(1). С. 201-204.
11. Бородін М. Розгляд цивільних справ, які впливають із зобов'язань щодо відшкодування шкоди, завданої власником джерела підвищеної небезпеки. *Право України*. 2010. № 7. С. 101-106.
12. Булеца С.Б. Місце джерела підвищеної небезпеки при здійсненні медичної діяльності. *Адвокат*. 2012. № 3. С. 19-23.
13. Бурлака І. Понятійна суть та юридична природа зобов'язань з відшкодування шкоди, заподіяної без вини завдавача. *Право України*. 2009. № 9. С. 106-109.
14. Бурлака І.В. Деякі особливості виникнення зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої фізичній особі джерелом підвищеної небезпеки без вини. *Юридична Україна*. 2009. № 10. С. 65-69.
15. Бурлака І.В. Деякі питання відшкодування шкоди, завданої актами органів публічної влади, за відсутності їхньої вини. *Юридична Україна*. 2009. № 11-12. С. 190-195.
16. Васильєв В.В. Окремі питання визначення поняття моральної (немайнової) шкоди. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 32. Том 2. С. 10-15.
17. Відшкодування моральної та матеріальної шкоди: навч. посіб. / М.К. Галянтич, А.Б. Гриняк, А.І. Дрішлюк, Т.С. Ківалова [та ін.]; за ред. М.К. Галянтича. К.: Юрінком Інтер, 2011. 624 с.
18. Відшкодування моральної шкоди: коментар, законодавство, судова

практика / за заг. ред. М.К. Галянтича. К.: Юрінком Інтер, 2013. 288 с.

19. Волков О.А. Розмежування крайньої необхідності та суміжних категорій цивільного права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 42. С. 181-186.

20. Волков О.А. Суб'єкти зобов'язань відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 41. С. 176-184.

21. Гринько Р.В. Заходи оперативного впливу та способи самозахисту: порівняльно-правовий аналіз. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 9-2. Том 1. С. 159-162.

22. Гринько Р.В. Поняття та ознаки заходів оперативного впливу у зобов'язальних правовідносинах. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 3. Том 1. С. 136-140.

23. Гринько С.Д. Рецепція деліктних зобов'язань римського приватного права: поняття, система, рецепція: монографія / С.Д. Гринько; за наук. ред. Є.О. Харитоновна. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2012. 724 с.

24. Єсіпова Л.О. Цивільно-правові аспекти відповідальності за шкоду, заподіяну малолітніми фізичними особами. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 51. С. 297-304.

25. Зобов'язальне право України: підручник / за ред.: Є.О. Харитоновної, Н.Ю. Голубевої. К.: Істина, 2011. 848 с.

26. Івашкова Т.О. Особливості визначення джерел підвищеної небезпеки в органах охорони державного кордону. *Форум права*. 2011. № 2. С. 320-326.

28. Ківалова Т. Субсидіарне застосування зобов'язань відшкодування шкоди. *Юридичний вісник*. 2010. № 4. С. 58-65.

29. Ківалова Т.С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти): монографія. Одеса: Юрид. літ. 2008. 360 с.

30. Крисань Т.Є. Правові аспекти відшкодування моральної шкоди у цивільно-правових відносинах. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 218-221.

31. Крушельницька Г.Л. Особливості відповідальності за шкоду, завдану тваринами. *Право і суспільство*. 2014. № 1. С. 58-64.

32. Лесько Ю.В. Володілець транспортного засобу як суб'єкт цивільно-правової відповідальності за завдану шкоду. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 6 том 1. С. 93-97.

33. Ляшевська Л. Загальна характеристика механізму відшкодування шкоди, завданої особою в стані крайньої необхідності. *Юридичний вісник*. 2014. № 5. С. 227-232.

34. Мануїлова К. Суб'єктний склад у зобов'язаннях з відшкодування шкоди, заподіяної джерелом підвищеної небезпеки / К. Мануїлова // *Юридичний вісник*. - 2012. - № 3. - С.121-126.

35. Мануїлова К.В. Поняття та характеристики джерела підвищеної небезпеки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014.

№ 10-2 том 1. С. 160-163.

36. Маріц Д.О. Відшкодування моральної шкоди у договорах обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. С. 169-171.

37. Менів Л.Д. До питання про відшкодування моральної шкоди за порушення прав споживачів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 31. Том 2. С. 7-10.

38. Мироненко В.П., Онищенко О.С. Загальні умови виникнення зобов'язань по відшкодуванню моральної шкоди. *Юридична наука*. 2014. № 9. С. 23-28.

39. Мусулевський А.А., Юркова Г.В. Проблемні питання відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 6. С. 112-116.

40. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: у 2-х т. / Відп. ред. В.Г. Ротань. Т.2. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 784 с.

41. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т., 4-те вид., перероб. і доп. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. 1952 с.

42. Немченко С.С. Цивільно-правові аспекти відповідальності за шкоду, заподіяну малолітніми фізичними особами. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 2(II). С. 67-72.

43. Отрадна О. Договори між суб'єктами деліктних зобов'язань: принципи, можливості, межі. *Право України*. 2012. № 9. С. 174-184.

44. Отрадна О. Проблеми суб'єктного складу цивільно-правових деліктних зобов'язань. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2009. № 80. С. 22-25.

45. Отрадна О.О. Проблеми вдосконалення механізму цивільно-правового регулювання деліктних зобов'язань: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2014. 328 с.

46. Паришкура В.В. Проблемні аспекти цивільно-правової відповідальності без вини. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2010. № 2. С. 66-74.

47. Пендяга Г.Л. Обґрунтування в юридичній літературі відповідальності незалежно від вини, за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 4. С. 22-24.

48. Пендяга Г.Л. Співвідношення відповідальності за шкоду заподіяну джерелом підвищеної ядерної небезпеки та спеціального режиму цивільно-правової відповідальності за ядерну шкоду. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 5. С. 88-91.

49. Русу С.Д. Питання гармонізації цивільного законодавства України про деліктні зобов'язання до стандартів Європейського Союзу. *Університетські наукові записки*. 2005. № 1-2(13-14). С. 102-108.

50. Свистун Л.Я. Деякі питання цивільно-правової відповідальності у сфері надання медичних послуг. *Право і суспільство*. 2015. № 5. С. 79-84.

51. Сорока О.О. Особливості зобов'язань із відшкодування шкоди за

законодавством України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 3-2. Том 1. С. 54-56.

52. Справи про відшкодування шкоди в судовій практиці: Навч.-метод. посіб. / За заг. ред. В.В. Луця, наук. ред. М.К. Галянтич. Одеса: ОДУВС, 2009. 428 с.

53. Тераз Р.І. Становлення та тенденції розвитку правового регулювання відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт (послуг). // *Університетські наукові записи*. 2007. № 4(24). С. 171-176.

54. Тераз Р.І. Сторони зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг). *Університетські наукові записи*. 2008. № 2(26). С. 64-69.

55. Ус М.В. Конкуренція вимог при відшкодуванні шкоди, завданої здоров'ю (життю) фізичної особи під час виконання договірних зобов'язань. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 34. Том 1. С. 114-119.

56. Ус О.В., Ус М.В. Відшкодування шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення. *Право і суспільство*. 2015. № 3 частина. С. 82-87.

57. Хоменко М.М. Відшкодування шкоди, завданої органами державної влади, їх посадовими та (або) службовими особами у сфері нормотворчої діяльності. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 256-260.

58. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: підручник / За заг. ред. С.С. Бичкової. 3-тє вид., змін. та допов. К.: Алерта, 2014. 496 с.

59. Цивільне право України: навч. посібник / Ю.В. Білоусов [та ін.]; ред. Р.О. Стефанчук. К.: Правова єдність, 2009. 536 с.

60. Цивільне право України: Особлива частина: в 2 т.: 3-тє вид., перер. і доп. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К.: Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.

61. Цивільне право України: підручник. Особлива частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р.Б. Шишки. К.: Вид. Ліра-К, 2015. 1024 с.

62. Цивільне право: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О.Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.

63. Чернілевська О.І. Відшкодування шкоди, завданої недієздатною особою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 4. Том 2. С. 44-46.

64. Чернілевська О.І. Множинність осіб у зобов'язаннях із заподіяння шкоди працівником. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 329-333.

65. Шевченко Я.М. Охорона і захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб в цивільних правовідносинах: монографія. Х.: Харьков юридический, 2011. 528 с.

66. Шишка Р.Б. Цивільно-правова відповідальність і деліктне зобов'язання. *Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії*. 2013. Вип. 2. С. 206-216.

67. Шиян О. До питання встановлення вини у справах з відшкодування

шкоди, завданої джерелами підвищеної небезпеки. *Право України*. 2010. № 6. С. 208-213.

Тема 12. Проблеми правового регулювання недоговірних зобов'язань

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття та загальна характеристика недоговірних зобов'язань.
2. Класифікація недоговірних зобов'язань.
3. Правове регулювання зобов'язань, що виникають із публічної обіцянки винагороди.
4. Правове регулювання зобов'язань, що виникають в результаті вчинення у майнових інтересах іншої особи без її доручення.
5. Правове регулювання зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної та юридичної особи.
6. Порядок усунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи та відшкодування шкоди за неусунення такої загрози.

Теми індивідуальних робіт

1. Генезис правового регулювання недоговірних зобов'язань.
2. Проблеми систематизації недоговірних зобов'язань.
3. Правові наслідки не виконання зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи.
4. Правова природа зобов'язань, що виникають із безпідставного збагачення.
5. Особливості зобов'язань, що виникають з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 року № 93/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 19. Ст. 80.
4. Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 30 січня 1997 року № 112 в редакції від 26.07.2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112-97-%D0%BF#Text>.
5. Бермічева О.В. Просте і таємне (негласне) товариство: поняття та співвідношення. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 1(23). С. 40-47.
6. Блажівська О.Є. Спільна діяльність учасників простого товариства: монографія. К.: Алерта, 2013. 224 с.
7. Бурлаков С.Ю. Набуття майнових прав інтелектуальної власності за

конкурсом. *Форум права*. 2014. № 1. С. 55-58.

8. Габріадзе М.Р. Правова природа зобов'язань відшкодування шкоди, що виникла в результаті неусунення загрози, створеної життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Вісник Луганського Державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2013. № 4. С. 171-181.

9. Долгополова Л.М. Торги як підстава виникнення цивільних правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 8. С. 65-67.

10. Долгополова Л.М. Юридична природа торгів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 63. С. 474-480.

11. Ігнатенко В.М. Динаміка виникнення зобов'язання з публічної обіцянки нагороди за результатами конкурсу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 3. С. 174-181.

12. Катренко А. Інтерес у зобов'язаннях, що виникають у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Юридичний вісник*. 2018. № 2. С. 104-109.

13. Катренко А. Інтерес у зобов'язаннях, що виникають у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Юридичний вісник*. 2018. № 2. С. 104-109.

14. Килимник В.В., Харитонов О.В. Щодо правової характеристики припинення договорів про спільну діяльність. *Форум права*. 2012. № 1. С. 438-441.

15. Кузьмич О.Я. Правові положення щодо участі третіх осіб у зобов'язаннях, що виникають унаслідок рятування здоров'я і життя фізичної особи, майна фізичної особи або юридичної особи. *Право і суспільство*. 2016. № 7. С. 54-59.

16. Ляшевська Л.І. Особливості відшкодування шкоди, завданою необхідною обороною. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 2. С. 68-72.

17. Назаренко Д.Б. Договір простого товариства як форма державно-приватного партнерства. *Правова Держава*. 2011. № 13. С. 63-67.

18. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: у 2-х т. / Відп. ред. В.Г. Ротань. Т.2. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. 784 с.

19. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т., 4-те вид., перероб. і доп. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2013. 1952 с.

20. Резнікова В.В. Договір простого товариства: господарсько-правовий аспект. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3(47). С. 248-253.

21. Таран О.С. Істотні умови багатостороннього договору. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 2(27). С. 39-44.

22. Таран О.С. Мета багатостороннього договору. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 9. С. 27-30.

23. Цивільне право України: навч. посібник / Ю.В. Білоусов [та ін.]; ред. Р.О. Стефанчук. К.: Правова єдність, 2009. 536 с.

24. Цивільне право України: Особлива частина: в 2 т.: 3-тє вид., перер. і

доп. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К.: Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.

25. Цивільне право України: підручник. Особлива частина / За заг. ред. д.ю.н., проф. Р.Б. Шишки. К.: Вид. Ліра-К, 2015. 1024 с.

26. Цивільне право: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О.Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.

27. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В.І. Борисова (керівник авт. колективу), Л.М. Баранова, Т.І. Бегова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. Х.: Право. 2011. Т. 2. 816 с.

28. Шаперенков К.В. Вклад у спільне майно учасників договору простого товариства. *Держава і право*. 2007. № 38. С. 420-426.

29. Шаперенков К.В. Договір про спільну діяльність у Римському приватному праві та його рецепція в сучасному цивільному праві України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2005. Вип. 6. С. 278-284.

30. Шаперенков К.В. Договір простого товариства як підстава виникнення права власності на новостворене нерухоме майно. *Держава і право*. 2008. № 42. С. 416-422.

31. Шаперенков К.В. Сторони договору простого товариства. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 2. С. 37-40.

32. Шевчук С.Р. Особливості внесення до спільної господарської діяльності вкладів діловою репутацією, діловими зв'язками та іншими нематеріальними активами. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 2. С. 167-170.

33. Юркевич Ю.М. Поняття та ознаки договору про спільну діяльність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 34. Том 1. С. 129-133.

34. Юркевич Ю.М. Припинення договору простого товариства. *Право і суспільство*. 2015. № 6-2 частина 3. С. 83-88.

35. Юровська Г.В. Використання форми договору простого товариства при здійсненні господарської діяльності. *Кримський юридичний вісник*. 2010. Вип. 1(8). Частина II. С. 268-276.

36. Юровська Г.В. Договір простого товариства при створенні промислово- фінансової групи. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 3. С. 61-63.

37. Юровська Г.В. Негласне товариство як вид договору простого товариства. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 1. С. 211-225.

38. Юровська Г.В. Практика застосування судами законодавства про договір простого товариства. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2010. № 2. С. 88-93.

39. Юровська Г.В. Цивільно-правове регулювання договору простого товариства. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2009. № 2. С. 78-91.

Тема 13. Теоретичні проблеми спадкового права

Питання для самостійного опрацювання

1. Заповіт: види, форма, порядок оформлення.
2. Здійснення права на спадкування малолітніми та неповнолітніми особами.
3. Особливості спадкування окремих видів майна.
4. Охорона спадкового майна за цивільним законодавством України.
5. Правове регулювання усунення від права на спадкування.
6. Прийняття спадщини за цивільним законодавством України.
7. Проблемні питання спадкування за законом.

Теми індивідуальних робіт

1. Історія розвитку спадкового права в Україні.
2. Спадкове право: поняття та загальна характеристика.
3. Спадкування з іноземним елементом.
4. Цивільно-правовий статус суб'єктів спадкового права.
5. Спадковий договір у цивільному праві України.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
2. Бичківський О.О. Спадковий договір: проблемні питання законодавчого врегулювання. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 2. С.136-141.
3. Главач І.І. Момент виникнення у спадкоємців право щодо спадщини: теоретичні та практичні аспекти. *Право і суспільство*. 2015. № 4 частина 4. С.55-61.
4. Гончарова А.В. Деякі проблеми та перспективи розвитку спадкової трансмісії в цивільному законодавстві України. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С.183-186.
5. Гончарова А.В. Цивільно-правові аномалії в спадковому праві України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6-1 том 1. С.197-200.
6. Граніна І.В. Щодо актуальності дослідження інституту виконання заповіту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 24. Том 2. С.29-32.
7. Желіховська Ю.В. Поняття, юридична природа та розмежування понять «спадкового представлення» та «спадкової трансмісії». *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 3 том 1. С.77-79.
8. Заїка Ю.О. Реалізація принципу справедливості при зміні черговості спадкоємців за законом. *Юридична наука*. 2011. № 2. С.38-44.
9. Зайцев О.Л. Основні положення спадкового права. *Форум права*. 2010. № 1. С.112-115.
10. Калініченко О. Форми заповіту за Цивільним кодексом України.

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2011. № 88. С.110-112.

11. Козловська Л. Визнання права власності на спадкове майно за рішенням суду в юридичному складі підстав спадкування. *Юридична Україна.* 2012. № 7. С.53-56.

12. Козловська Л.В. Функції юридичних фактів у динаміці підстав спадкових правовідносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2015. Вип. 30. Том 1. С.133-136.

13. Козловська Л. Право спадкування як суб'єктивне цивільне право. *Юридична Україна.* 2014. № 12. С.15-21.

14. Кондратова А.М. Історія становлення і розвитку законодавства про спадкування в Україні. *Часопис Київського університету права.* 2014. № 3. С.169-174.

15. Майкут Х.В. Деякі питання врегулювання спадкових відносин на українських землях за Литовськими статутами. *Порівняльно-аналітичне право.* 2014. № 2. С.37-41.

16. Нелін О. Генезис та розвиток інституту відумерлості спадщини в Україні. *Юридична Україна.* 2013. № 6. С.43-47.

17. Нелін О. Еволюція норм спадкового права в процесі становлення і розвитку правової системи України. *Юридична Україна.* 2013. № 1. С.62-66.

18. Орлов І.П. Поняття та ознаки правочинів в сфері спадкового права. *Форум права.* 2012. № 4. С. 711-716.

19. Павлюк Н.М. Свобода заповіту та право спадкування обов'язкової частки: правовий аспект. *Часопис Київського університету права.* 2012. № 2. С.224-228.

20. Печений О.П. Проблемні питання судової практики у справах щодо визнання недійсними свідоцтв про право на спадщину. *Вісник Верховного Суду України.* 2011. № 11(135). С.23-32.

21. Печений О. Про деякі теоретичні проблеми спадкового права. *Право України.* 2010. № 12. С.40-47.

22. Печений О. Час і місце відкриття спадщини: проблемні питання нотаріальної практики. *Нотаріат для Вас.* 2010. № 5. С. 20-23.

23. Половинкіна Р.Ю. Історико-правовий аналіз нормативного змісту спадкового права в Цивільних кодексах УСРР, УРСР. *Порівняльно-аналітичне право.* 2015. № 5. С.43-46.

24. Солонько М.Ф. Основні положення здійснення права на прийняття спадку. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ.* 2010. Вип. 2 (49). С. 241-246.

25. Спадкове право: навчально-методичний посібник / за ред. Є.О. Харитонова. Одеса: Фенікс, 2019. 80 с.

26. Цибульська О.Ю. Щодо питання про спадкування за заповітом осіб, що перебувають у плаванні на морському або річному судні. *Часопис цивілістики.* 2013. Вип. 14. С.87-90.

27. Череватенко І.М. Нотаріальний порядок оформлення спадщини за умови поділу спадкового майна. *Науковий вісник Ужгородського національного*

Тема 14. Господарське право та господарські відносини: сучасна проблематика

Питання для самостійного опрацювання

1. Господарське право як сучасна галузь права.
2. Джерела господарського права.
3. Питання реформування господарського законодавства України.
4. Господарський правопорядок в економічній системі України як мета господарсько-правового регулювання.
5. Господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини як складові предмета сучасного господарського права.
6. Питання відмежування господарських відносин від суміжних видів відносин.

Теми індивідуальних робіт

1. Особливості господарських правовідносин у сучасних умовах їх функціонування.
2. Концепція модернізації господарського законодавства як відповідь на сучасні виклики.
3. Роль держави у сфері економіки: форми, методи, засоби державного регулювання господарських відносин, поняття та роль державної економічної політики.
4. Проблема оптимізації державного регулювання господарських відносин з врахуванням змін в економічному житті суспільства.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року, № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 року, № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 35.
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 року № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 31-32. Ст.263.
5. Борисов І. В. Організаційно-правові форми господарюючих суб'єктів як інструмент забезпечення підприємницької діяльності. *Право та інновації*. № 4 (28). 2019. С.27-33.
6. Вінник О.М., Шаповалова О.В. Господарське право в умовах цифровізації економіки. Видавничий дім «Гельветика» 2020, 314с.

7. Віхров О.П. Абсолютні та абсолютно-відносні господарські правовідносини. *Держава і право*. 2011. Вип. 51. С. 310-316.
8. Господарське право : навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с.
9. Господарське право : практикум; за заг. ред. А. Г. Бобкової. Харків : Право, 2018. 590 с.
10. Господарське право: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / Подцерковний О. П., Добровольська В. В., Зятіна Д. В., Будурова Г. М. Одеса, 2021. 166 с.
11. Жадовець О. В. Шляхи лібералізації підприємницької діяльності в Україні. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. № 7. С. 143-146.
12. Зеліско А. В. Типологія підприємницьких юридичних осіб приватного права. *Право України*. 2016. № 1. С. 144-152.
13. Ільченко Г. Організаційно-правові форми юридичних осіб: англійське та українське право. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2021. № 1. С.33-42.
14. Коритін Д. С. Правові проблеми державної реєстрації малих та середніх підприємств в Україні. *Право та інновації*. 2016. № 3. С. 23-27.
15. Кучерук І. В., Кір'ян С. М., Козинець А. О. Алгоритм реєстрації та ведення обліку фізичної особи-підприємця: порядок процедури та її особливості. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7071>
16. Мордовець Є. Господарські відносини та критерії їх відмежування від інших правовідносин. Суб'єкти господарського права: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернетконференції, 5 грудня 2016 року / [відп. за вип.: д.ю.н., доцент, завідувач кафедри господарського права та процесу Т.О. Мацелик, к.ю.н. доцент, доцент кафедри господарського права та процесу Л.В. Мілімко]. Ірпінь, УДФС України, 2016. С. 97-100.
17. Пилипенко О. Є. Проблема регулювання державного і приватного секторів економіки в сучасних зарубіжних теоріях. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2015. Т. 21, № 5. С. 32-44.
18. Прилуцький Р. Б. Джерела господарського права за чинним законодавством України. *Форум права*. 2010. № 2. С. 409–419.
19. Прилуцький Р. Б. До проблеми розмежування предметів господарського та цивільного права. *Юридична наука*. 2011. № 6. С. 58-67.
20. Розвиток суб'єктів господарювання України: сучасні реалії та перспективи: колективна монографія / за заг. ред. Л.М. Бандоріної, Л.М.Савчук. Дніпро: Пороги, 2017. 488 с.
21. Романенко Т. П. Держава як гарант забезпечення умов для розвитку та ефективного функціонування підприємницької діяльності. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 68. С. 239-253.
22. Устименко В.А. Господарське законодавство України: перспективи модернізації на засадах сталого розвитку: монографія. Київ : НАН України, Інститут економіко-правових досліджень, 2019. 320 с.
23. Черняєва Д. О. Методи державного регулювання господарської

діяльності: теоретичний аспект. *Право та інновації*. 2018. №4(24). С. 52-56.

24. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб.; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. 128 с.

Тема 15. Суб'єкти господарських правовідносин: проблеми вдосконалення правового становища з врахуванням особливостей правового статусу, характеру та видів діяльності тощо

Питання для самостійного опрацювання

1. Суб'єкти господарювання та суб'єкти організаційно-господарських повноважень: спільні та відмінні риси, їх відображення в господарському законодавстві.

2. Поняття та обсяг правосуб'єктності суб'єктів господарювання.

3. Проблеми визначення правового статусу суб'єктів організаційно-господарських повноважень (поняття, види, організаційно-правові форми, компетенція; відсутність в ГК України більш-менш узагальнюючих положень щодо цих суб'єктів).

4. Правове становище суб'єктів внутрішньогосподарських відносин: поняття, ознаки, види, рівні правового регулювання (закон та локальні документи, їх співвідношення).

5. Особливості правового становища підприємства за Господарським та Цивільним кодексами України.

6. Проблеми ліквідації підприємств.

Теми індивідуальних робіт

1. Проблема співвідношення понять: господарська організація та підприємство.

2. Співвідношення понять «унітарне підприємство» та «товариство однієї особи».

3. Правове становище приватного підприємства відповідно до ГК та необхідність заповнення прогалин останнього.

4. Господарські товариства як суб'єкти господарювання та суб'єкти організаційно-господарських повноважень.

5. Корпоративні відносини в господарських товариствах: поняття, суб'єктний склад, зміст, проблеми вдосконалення.

6. Особливості правового становища державних акціонерних товариств та АТ з різним ступенем участі держави в статутному капіталі.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року, № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Господарський кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.

3. Цивільний кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 року, № 435-IV.

Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 35.

4. Про акціонерні товариства: Закон України від 27 липня 2022 року № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20>.

5. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991р. № 1576-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.

6. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012р. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст.1.

7. Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю: Закон України від 2 лютого 2018 р. № 2275-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 13. Ст. 69.

8. Аветисян М.Р. Зміст організаційно-правової форми господарювання. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 183-188.

9. Господарське право : навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с.

10. Господарське право : практикум; за заг. ред. А. Г. Бобкової. Харків : Право, 2018. 590 с.

11. Господарське право: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / Подцерковний О. П., Добровольська В. В., Зятіна Д. В., Будурова Г. М. Одеса, 2021. 166 с.

12. Дорошенко Л. Стан та перспективи розвитку законодавства про ліквідацію юридичної особи. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С. 64-68.

13. Єрема М. Р. Проблеми та перспективи законодавчого врегулювання статусу суб'єктів господарського права. *Вісник господарського судочинства*. 2016. № (2-3). С. 128-136.

14. Зеліско А. “Підприємницька юридична особа приватного права” як системоутворююче поняття. *Право України*. 2015. № 4.

15. Коверзнев В.О. Господарсько-правовий статус виробничих кооперативів: монографія. К.: Видавничий Дім “Слово”, 2013. 232 с.

16. Корпоративне право України: навч. посіб. / упоряд.: І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. К. : ЦУЛ, 2018. 255 с.

17. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. К.: Юрінком Інтер, 2019. 816 с.

18. Пашков В. Проблеми класифікації суб'єктів господарювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 5.

19. Сороченко А. Галузева належність та юридична сутність корпоративних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. №4.

20. Стрільчук В. Удосконалення законодавства у сфері припинення діяльності суб'єкта господарювання, яке не пов'язане з його банкрутством. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 5 (243). С. 31-36.

21. Черненко О. Особливості правового статусу казенних підприємств за законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 2. С. 66- 69.

22. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб.;

Тема 16. Організаційно-правові підвалини створення та функціонування суб'єктів господарювання

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття та види суб'єктів господарювання.
2. Утворення господарських організацій та обмеження прав на їх заснування.
3. Питання державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб як суб'єктів підприємницької діяльності.
4. Поняття засновника, учасника підприємства та кінцевого бенефіціарного власника (контролера).
5. Зміст та порядок прийняття установчих документів господарських організацій.
6. Питання управління господарською організацією та види органів управління.
7. Обов'язки суб'єктів господарювання та правові основи державного контролю за їх виконанням.
8. Захист прав суб'єктів господарювання та способи їх захисту.
9. Припинення господарської організації, припинення підприємницької діяльності фізичної особи.

Теми індивідуальних робіт

1. Поняття правового режиму майна суб'єктів господарських відносин: аналіз спірних точок зору.
2. Правовий статус господарських товариств.
3. Правовий статус господарських об'єднань.
4. Правовий статус фізичної особи-підприємця.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року, № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 року, № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 35.
4. Про акціонерні товариства: Закон України від 27 липня 2022 року № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20>.
5. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991р. № 1576-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.
6. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012р. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст.1.

7. Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю: Закон України від 2 лютого 2018 р. № 2275-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 13. Ст. 69.
8. Аветисян М.Р. Зміст організаційно-правової форми господарювання. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 183-188.
9. Господарське право : навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с.
10. Господарське право : практикум; за заг. ред. А. Г. Бобкової. Харків : Право, 2018. 590 с.
11. Господарське право: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / Подцерковний О. П., Добровольська В. В., Зятіна Д. В., Будурова Г. М. Одеса, 2021. 166 с.
12. Дорошенко Л. Стан та перспективи розвитку законодавства про ліквідацію юридичної особи. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С. 64-68.
13. Єрема М. Р. Проблеми та перспективи законодавчого врегулювання статусу суб'єктів господарського права. *Вісник господарського судочинства*. 2016. № (2-3). С. 128-136.
14. Зеліско А. "Підприємницька юридична особа приватного права" як системоутворююче поняття. *Право України*. 2015. № 4.
15. Коверзнев В.О. Господарсько-правовий статус виробничих кооперативів: монографія. К.: Видавничий Дім "Слово", 2013. 232 с.
16. Корпоративне право України: навч. посіб. / упоряд.: І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. К. : ЦУЛ, 2018. 255 с.
17. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. К.: Юрінком Інтер, 2019. 816 с.
18. Пашков В. Проблеми класифікації суб'єктів господарювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 5.
19. Сороченко А. Галузева належність та юридична сутність корпоративних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. №4.
20. Стрільчук В. Удосконалення законодавства у сфері припинення діяльності суб'єкта господарювання, яке не пов'язане з його банкрутством. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 5 (243). С. 31-36.
21. Черненко О. Особливості правового статусу казенних підприємств за законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 2. С. 66- 69.
22. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб.; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. 128 с.

Тема 17. Ключові аспекти правового забезпечення господарських зобов'язань, в т.ч. господарських договорів

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття та види господарських зобов'язань.

2. Підстави виникнення та загальні умови виконання господарських зобов'язань.
3. Характеристика змісту та суб'єктного складу господарських зобов'язань.
4. Участь держави та територіальної громади в господарських зобов'язаннях.
5. Публічні зобов'язання суб'єктів господарювання.
6. Питання співвідношення господарського зобов'язання та господарського договору.
7. Господарський договір як підстава виникнення зобов'язань у сфері господарювання.
8. Забезпечення виконання господарських зобов'язань.
9. Підстави припинення господарських зобов'язань.

Теми індивідуальних робіт

1. Розмежування понять «цивільне зобов'язання» та «господарське зобов'язання».
2. Господарський, цивільний і адміністративний договори: проблеми розмежування.
3. Проблеми тлумачення господарських договорів.
4. Співвідношення понять «істотні умови договору» та «обов'язкові умови договору».
5. Форма господарського договору та особливості електронної модифікації письмової форми договору.
6. Проблеми забезпечення виконання господарських договорів, в т.ч. вибору найбільш ефективних способів такого забезпечення, та зменшення договірних ризиків.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року, № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 року, № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 35.
4. Апаров А. Юридична природа поняття господарського договору: огляд наукових і нормативних підходів. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 10. С. 42-46.
5. Бочкова І. І. Концепція, ознаки та значення господарського договору за законодавством України. *Форум права*. 2011. № 2. С.111–115.
6. Будник Б.А. Проблеми недійсності господарських договорів. *Наше право*. № 3, 2014. С. 134-139.
7. Вінник О.М. Господарське право : курс лекцій (загальна частина).

Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. 240 с.

8. Віхров О. Недоговірні організаційно-господарські зобов'язання та їх види. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 2. С. 141 – 149.

9. Віхров С.О. Загальні та галузеві кваліфікаційні ознаки господарського зобов'язання. *Університетські наукові записки*. Вип. “Право. Економіка. Управління”. 2016. № 2(58). С. 122-131.

10. Господарське право : навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с.

11. Господарське право : практикум; за заг. ред. А. Г. Бобкової. Харків : Право, 2018. 590 с.

12. Господарське право: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / Подцерковний О. П., Добровольська В. В., Зятіна Д. В., Будурова Г. М. Одеса, 2021. 166 с.

13. Грабовська А.О. Особливості правового регулювання односторонньої відмови від господарського зобов'язання (договору) та односторонньої зміни його умов. *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 1 (173). С. 32-38.

14. Євміна І. Поняття "недійсність правочину" у сфері господарювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 12 (228). С. 32-35.

15. Євміна І.Л. Види недійсності господарського договору та інших видів правочинів у сфері господарювання. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 3. С. 165- 169.

16. Ємець А.А., Шатковський Я.М. Окремі питання розгляду справ, пов'язаних з визнанням господарських договорів недійсними. *Європейські перспективи*. 2014. № 9. С. 136-142.

17. Єршова С. До питання про визначення поняття "майново-господарські зобов'язання". *Публічне право*. 2015. № 2(18). С. 310-317.

18. Ільченко Г. Співвідношення понять “цивільний договір” та “господарський договір”. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 20-23.

19. Каплюк М. Поєднання зобов'язаної й управненої сторін в одній особі як підстава припинення господарських зобов'язань. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 9.

20. Мілаш В.С. Перспективи модернізації договірних правовідносин у сфері господарювання: монографія / В. С. Мілаш; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х.: ХНУМГ, 2014. 227 с.

21. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-те вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. К.: Юрінком Інтер, 2019. 816 с.

22. Нижний А. В., Ходаківський М. П., Юровська Г. В. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів. / А. В. Нижний, М. П. Ходаківський, Г. В. Юровська.. Під редакцією А. В. Нижного. Київ: Алерта, 2020. 234 с.

23. Петруненко Я. Рамкова угода як форма договору про закупівлю товарів, робіт, послуг за державні кошти. *Юридична Україна*. 2015. № 7-8 (151-152). С. 62-70.

24. Петруненко Я.В. Стадійно-процедурна характеристика застосування прямих господарсько-правових засобів забезпечення ефективного використання державних коштів. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 1. С. 136-140.

25. Побіянська Н. Недійсність господарського зобов'язання у результаті впливу помилки й обману. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2017. Вип. 4 (94). С. 182-191.

26. Побіянська Н.Б. Порухення інтересів держави, територіальної громади та моральних засад суспільства як підстава визнання господарського договору недійсним. *Європейські перспективи*. 2018. № . С.123-130.

27. Побіянська Н.Б., Хатнюк Н.С. Порухення норм законодавства як підстава визнання недійсним господарського зобов'язання, укладеного на тимчасово окупованій території України. *Судова та слідча практика в Україні*. 2017. Вип. 5. С. 69-73.

28. Прилуцький Р.Б., Зерниченко А.А. Щодо проблеми визнання господарських договорів недійсними. *Юридична наука*. 2014. № 2. С. 41-53.

29. Шаталова Л.М. Загальний та спрощений порядок укладення електронних договорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Серія "Право". Випуск 59. Том 1. С. 189-192.

30. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб.; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. 128 с.

Тема 18. Проблемні аспекти відповідальності у сфері господарювання

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття та підстави господарсько-правової відповідальності.
2. Питання визначення меж господарсько-правової відповідальності.
3. Досудовий та судовий порядок реалізації господарсько-правової відповідальності.
4. Особливості складу збитків у сфері господарювання.
5. Поняття та порядок застосування штрафних санкції у сфері господарювання.
6. Поняття та порядок застосування оперативно-господарських санкцій у сфері господарювання.
7. Поняття та порядок застосування адміністративно-господарських санкцій у сфері господарювання.
8. Поняття форс-мажорних обставин у сфері господарювання та правові наслідки їх наступу.
9. Питання відмежування форс-мажорних обставин від обставин, які ускладнюють виконання договірних зобов'язань.

Теми індивідуальних робіт

1. Особливості господарсько-правової відповідальності як виду юридичної відповідальності.
2. Господарське правопорушення як підстава для застосування господарсько-правової відповідальності.

3. Співвідношення понять «господарське правопорушення» та «конфлікт інтересів».
4. Поняття вини в господарському праві та пов'язаний з цим принцип застосування господарсько-правової відповідальності, закріплений в ГК України.
5. Спільні та відмінні риси неустойки (ЦК) та штрафних санкцій (ГК).
6. Адміністративно-господарські санкції та їх відмінність від адміністративної відповідальності.
7. Штраф як неустойка (штрафні санкції) та господарсько-адміністративний штраф: спільні та відмінні риси.
8. Проблеми застосування господарсько-правової відповідальності.

Рекомендована література та нормативно-правові акти

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року, № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 року, № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 35.
4. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22 листопада 1996 р. N 543/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 5. Ст. 28.
5. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 14 жовтня 1994 р. N 208/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 46. Ст. 411.
6. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64.
7. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 5 квітня 2007 р. № 877-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст.389.
8. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.
9. Васильєв В. М. Процедурні питання накладення адміністративно-господарських санкцій і заходів адміністративної відповідальності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1(3). С. 89-94.
10. Вінник О. М. Господарсько-правова відповідальність та процедури її застосування у сфері цифрової економіки та електронного бізнесу. *Приватне право і підприємництво*. 2020. Вип. 20. С. 126-137.
11. Гапало С.Ю. Санкції в господарському праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / С. Ю. Гапало ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". К., 2011. 20 с.
12. Господарське право : навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. Чернівці :

Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с.

13. Господарське право : практикум; за заг. ред. А. Г. Бобкової. Харків : Право, 2018. 590 с.

14. Господарське право: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / Подцерковний О. П., Добровольська В. В., Зятіна Д. В., Будурова Г. М. Одеса, 2021. 166 с.

15. Демський Е. Ф. Відповідальність за порушення в сфері господарювання на теренах України. *Юридична Україна*. 2019. № 4. С. 19-26.

16. Кикоть О.О. Господарсько-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Кикоть Олена Олександрівна; Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака. - К., 2013. 20 с.

17. Мельничук М. Відшкодування моральної шкоди в сфері підприємницької діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 85-88.

18. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини. К.: Юрінком Інтер, 2012. 816 с.

19. Подоляк А. В. Господарсько-правова відповідальність за порушення щодо використання чужого майна у сфері господарювання. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2021. № 1. С. 81-90.

20. Резнікова В. В. Штраф як форма господарсько-процесуальної відповідальності. *Право України*. 2020. № 7. С. 78-97.

21. Снігур А. І. Співвідношення понять "господарсько-правова відповідальність" та "господарсько-правові санкції". *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 82. С. 205-209.

22. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб.; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. 128 с.

23. Щербина В.С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. 5-тє вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2012. 600 с.

24. Ясиновська О. Деякі аспекти відповідальності державних господарських об'єднань та підприємств-учасників за спільними зобов'язаннями. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 75-81.